STICUSA
KNIPSELKRANT 144

De Bours Maandag 22 december 1986

IN CENTRO PRO ARTE:

CUMISCO EN DANSSCHOLEN PRIMA COMBINATIE

WILLEMSTAD -- Zaterdagavond ging in Centro Pro Arte de "Musicalshow" in premiere ter gelegenheid van het eenjarig bestaan van het Curaçaos Scholierenorkest o.l.v. Ramon Williams. Zondagmiddag werd deze show herhaald. Het programma bestond uit amusementsmuziek en gedichten voor de pauze, en muziek, gedichten, zang en dans na de pauze. Al deze totaal verschillende activiteiten werden gecoördineerd door artistiek leider Guus de Sain.

Het publiek, voor een groot deel bestaande uit familieleden en jeugdige bekenden van de uitvoerende orkestleden en de dansers (m/v) stak zijn loyaliteit niet onder de stoelen van het goedgevulde Centro Pro Arte: het floot, klapte en yelde zelfs af en toe. In deze ongedwongen sfeer waren het de opzich goede, maar voor deze feestavond niet zo toepasselijke (want te sérieuse), gedichten die sneuvelden. Jacques Brels "Ne me quitte pas", eigenlijk geen gedicht maar een chanson, vertaald door E. van Altena en indertijd gezongen door o.a. Liesbeth List, bleef zonder muziek erbij niet overeind in de snel afgeleide zaal. De gedichten "Si amor ta eksisti", "De oorlog en het kind" en, in mindere mate, ook "Mama pretu" en "Poem zo" vermochten het publiek, dat waarschijnlijk meer in de stemming was voor een lollige sketch tussendoor, niet aldoor te boeien. Jammer voor de voordrachtskunstenaars, van wie vooral Laura Quast een sterke uitstraling had.

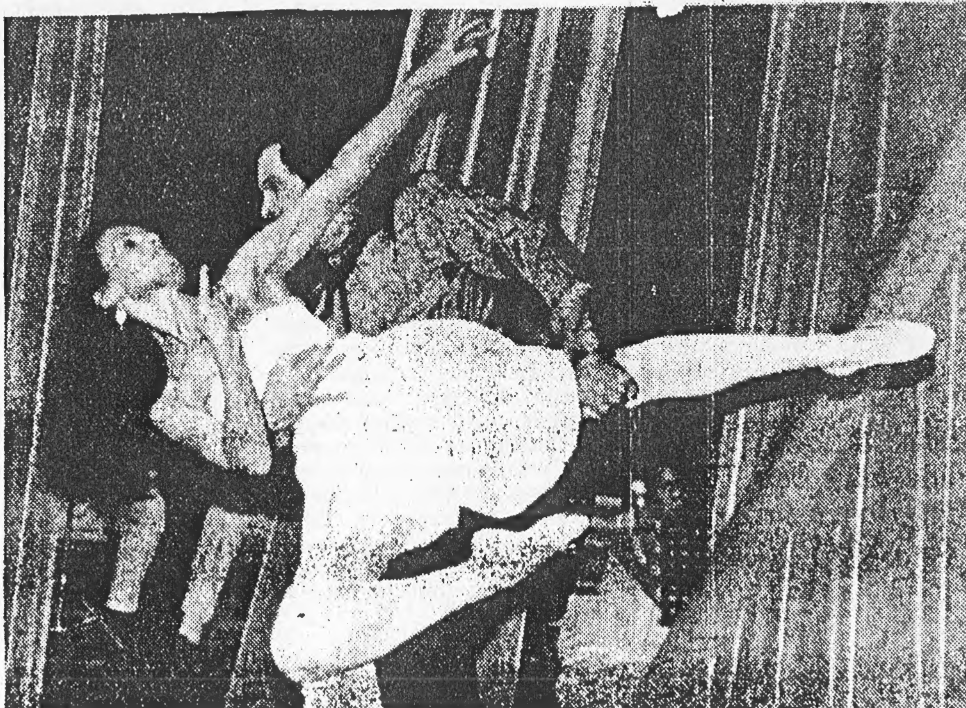
Voor de pauze werden door Cumisco zeven nummers ten gehore gebracht. "Dankeschön", de "Festival Suite" (een compositie van Williams zelf) en de "Jamaican Folksuite" blonken uit. Het is overigens opvallend te merken dat het orkest met name goed op dreef komt als er nummers met een zuid-amerikaans ritme gespeeld worden. Het tempo, dat bij andere nummers soms de neiging heeft halverwege enigszins in te zakken, blijft constant en hoog bij muziekritmes uit de regio. De 31 orkestleden speelden met duidelijk hoorbaar meer schwung dan tijdens hun optreden op de Soiree in de Shon Janchi Boskaljon Kiosk onlangs. Een beetje kritiek kan blijkbaar toch geen kwaad, als je tenminste niet te kinderachtig bent om iets van je onzorgvuldigheden te willen leren. Niet iedereen kan die volwassenheid opbrengen, maar de jeugdige Cumiscoleden wel gelukkig: met verdubbelde inzet en enthousiasme hebben zij "revanche" genomen.

Na de pauze verhuisde het orkest letterlijk en figuurlijk naar de achtergrond en verdwenen het achter het eenvoudige, maar zeer doelmatige décorontwerp van Carl van der Meulen (bestaande uit diagonaal opgehangen brede banen van vitragestof) als begeleiders van Fina Art Dance School, Cesario's dancers, Les Sylphides, Studio di Baile Korsou en Sandra Leonora en haar Afro Caribbean Dancers.

Livemuziek met dans is een moeilijke combinatie, zeker als beiden amateurbeoefenaars zijn, maar zowel Cumisco als de dansgroepen slaagden er heel goed in om elkaar, waar nodig, op te vangen en aan te vullen. Het geheel was levendig en werd met vaart gebracht. Na de transcriptie van Beethovens Für Elise tot de showversie waarop Fina Arts school danste, brachten Cesario's Dancers Guantenamera. De zeven dames hadden wat meer gevoel voor show dan de vier heren, want de laatsten keken niet al te vrolijk. Een brede smile doet enthousiaster aan, lieten de dames zien.
Hierna volgde "Summertime" (Fina Art) met de

vervolg pag. 2

WILLEMSTAD - Een momentopname van de "Musical Show", die zaterdagavond verzorgd werd door Cumisco en verschillende dansscholen.

De Bours Maandag 22 december 1986

WORKSHOP WEKT WEER INTERESSE VOOR DE GITAAR

KRALENDIJK -- In de workshop die de 24-jarige Panamese componiste Marisol Ramírez op 17 december j.l. heeft gegeven in het Jeugdhuis Jong Bonaire, stonden maathouden en ritmiek centraal. Voor een tiental gitaristen die aan de workshop deelnam heeft Mej. Ramírez deze onderwerpen, die bij elke vorm van musiceren van groot belang zijn, op uitvoerige wijze behandeld aan de hand van waarden van noten en vaak in de muziek voorkomende ritmische figuren.

Hierbij maakte Marisol gebruik van een in de muziekpedagogiek veel toegepaste methode, namelijk het klappen van maat en ritme op de handen, dijen en benen.

Deze vorm van "muziekgymnastiek" leverde meteen positieve resultaten op, toen de cursisten even later het aangeleerde op hun instrumenten moesten overbrengen. Mej. Ramírez had daarvoor speciaal uit Panama enkele korte muziekstukjes meegenomen en zelfs een eenvoudig arrangement gemaakt van een bekende passage uit de 9e symfonie van Beethoven.

Muziekpedagoog Rudy Bedacht, die als hoofddocent gitaristiek van de Bonairiaanse Muziekschool assistentie verleende tijdens de workshop, toonde zich buitengewoon ingenomen met de werkwijze van de panamese componiste.

"Indien wij tijdens de gitaarlessen, die ik op Bonaire geef, over meer tijd zouden beschikken, zou ik zeker deze vorm van "Somatische poly-ritmiek" inlassen, omdat daardoor elke student sneller en op meer persoonlijk wijze het "maat en ritmeprobleem kan oplossen", verklaarde Rudy Bedacht. Hij voegde eraan toe dat dit aspect van het musiceren gelukkig op ir dringende wijze aan de o de komt tijdens de repet ties met het gitaarorke VIBRATO' waarvan hij c dirigent is. Het goede resu taat hiervan heeft het p bliek kunnen smake tijdens het galaconcert va 13 december j.l. waarbij d homogeniteit en de harmo nische kwaliteiten van V brato op hoog niveau stonden.

Volgens muziekdocent Rudy Bedacht is met dit concert de mythe als zou men op Bonaire niet of heel weinig van klassieke muziek houden, naar het rijk der fabelen verwezen. De belangstelling voor dit concert was, naar Bonaireaanse maatstaven gemeten, erg groot: ongeveer 125 personen zijn komen luisteren naar een repertoire, waarbij stukken voorkwamen van o.a. Bach, Mozart, Aguado, Sor en Carulli.

Het enthousiasme voor de workshop was zo groot, dat één van de toehoorders verzocht, net als tijdens de uitvoering van het gitaarconcert van VIBRATO, de afsluiting te doen geschieden met een mini-concert.

VIBRATO, deze keer geassisteerd door de charmante, goedlachse Marisol Ramirez herself, speelde toen "A TI" van Marisol, hetgeen feilloos geschiedde, en de composities Flamingo -wals en Reflexiones van Rudy Bedacht.

Wij zijn van mening dat door het concert van VIBRATO en de gehouden workshop de belangstelling voor de gitaar weer is opgewekt op Bonaire.

KERSTTOERNOOI

KRALENDIJK -- Op 26, 27 en 28 december a.s. wordt de eerste "Christmas Tennis Tournament" gehouden op de tennisbanen van Hotel Bonaire.

Alle tennisenthousiasten worden uitgenodigd om zich in te schrijven bij Rudy Domacasse of bij de frontdesk van Hotel Bonaire.

Er zijn tropheeen voor de winnaars van de Heren-enkel, Dames-enkel, Heren- en Dames-dubbelspelen.

De tweede prijs bestaat uit een diner voor twee personen, aangeboden door Hotel Bonaire.

Schema's zullen opgemaakt worden zodra de deelnemers bekend zijn.

Er is reeds veel interesse getoond zijdens de buitenlandse gasten die de Kerstdagen op Bonaire zullen doorbrengen.

Het "Christmas Tennis Tournament" Comité hoopt dat veel Bonaireanen op zullen komen en de strijd aanbinden tegen de buitenlandse deelnemers.

AMIGOE WOENSDAG 24 DECEMBER 1986

Onder leiding van Mavis Albertina

Grootschalige expositie in achttal lokale hotels

WILLEMSTAD — "Huki di Ekpreshon" is de titel van de grootste handenarbeid-expositie die ooit op Curaçao werd georganiseerd. Aan deze expositie doen acht hotels mee: in de diverse lobby's is een hoek gereserveerd voor drie kunstenaars die daar een week lang hun artikelen ten toon stellen en vervolgens middels een roulatie-systeem naar een volgend hotel opschuiven.

Onder leiding van Mavis Albertina is het project "Huki di Ekspreshon" tot stand gekomen. In het Caribbean Hotel vond onlangs de officiele opening plaats waar deze week artikelen van Ossandra Lewis- Nieuw, Tim Sannen en Landhuis Groot Santa Martha tentoon gesteld zijn.

Het doel van het project is om de toeristen meer in aanraking te brengen met de cultuur van Curaçao terwijl de organisatie tevens hoopt dat dit de kunstenaars zal stimuleren om het vervaardigen van handenarbeid-artikelen meer als inkomstenbron te beschouwen. Bovendien is de expositie uiteraard ook voor de lokale bevolking bestemd die op deze wijze gedurende langere tijd de exposities kan bezoeken.

Gedurende achttien weken (het toeristische hoogseizoen) treft men in de lobby's van het Caribbean Hotel, Las Palmas, Curaçao Plaza, Princess Beach, Avila Beach, Holiday Inn, Trupiaal Inn en Hotel Holland een expositie aan van drie kunstenaars die na een week doorschuiven naar een volgend hotel. Voor de lobby is speciaal gekozen om ook toeristen die bijvoorbeeld op een taxi wachten in de gelegenheid te stellen even een blik te werpen op de artikelen terwijl bij het vertrek van de toeristen de expositie uitnodigt tot het kopen van een laatste souvenier.

Van elk der kunstenaars is een folder vervaardigd die behalve persoonlijke informatie in het engels en spaans, eveneens algemene gegevens bevat over het eiland. De folders zien er goed verzorgd uit, in kleur gedrukt en voorzien van de nodige foto's. Bovendien is van elke kunstenaar een video gemaakt van de werken met de nodige uitleg die de hele dag gedraaid wordt. Daarnaast worden video's gepresenteerd ten behoeve van promotie van het desbetreffende hotel en Curaçao.

---

vervolg [illegible]

sopraanzangeres Sharla Nieveld. "Malaika" door Studio di Baile toonde als enige van de balletgroepen een choreografie (van A. Leuden) waarin een verhaal verteld werd: vrouwen die het land bewerken, die zaaien en vervolgens om regen smeken. Daarop verschijnen bosgeesten en goden. De laatsten in de mooiste kostuums van die avond: goud- en zilverkleurige gewaden en hoofdtooien. De voorstelling werd besloten met Rei Malo (Sandra Leonora en dansers) en de bedankjes aan allen die de avond tot een succes hadden weten te maken.

Marjo Nederlof.

EXPOSITIE-FOLDER:

COSMOPOLITISCH CURACAO HERBERGT MEER DAN 45 VERSCHILLENDE CULTUREN

WILLEMSTAD - De kunstenaars die aan de beurt zijn om deze week deel te nemen aan de expositie in het Hotel Curaçao Caribbean zijn: Ossandra Lewis Nieuw, Tim Sannen en de kunstenaars van Landhuis Groot Santa Martha. Van elke kunstenaar is een folder beschikbaar.

In die folders staat behalve een beschrijving van de betreffende kunstenaar en haar of zijn werken, ook een korte beschrijving van de geschiedenis van ons eiland.

Uit die beschrijving blijkt ondermeer dat ons cosmo-

Ossandra Lewis Nieuw

politisch eiland meer dan vijf en veertig verschillende culturen herbergt. 'Curaçao zou weleens dé droom van een ethnoloog kunnen zijn vanwege de variatie van etnische groepen die leven in een eiland van ongeveer zestig kilometer lang en zeven kilometer breed, gesitueerd in het zuidelijk deel van de Caribische Zee, enige zeemijlen van het onmetelijk rijke en gevarieerde Zuid-Amerikaanse continent.' Zo wordt in deze folder te kennen gegeven.

Ook, dat Curaçao historisch is, jong en ervaren; volwassen en toch ook begerig om zich aan te passen aan nieuwe situaties.

In de folder over de Antilliaanse kunstenares Ossandra Lewis Nieuw staat dat zij zich na de middelbare school heeft gespecialiseerd in handvaardigheid, diverse cursussen heeft gevolgd van sociale en culturele aard en ook van artistieke creativiteir. Zij maakt gebruik, aldus blijkt uit de aantrekkelijke folder, van diverse soorten materialen. Tevens is zij een actrice en geëngageerd in sociaal werk, omdat zij gelooft dat kleinigheden veel betekenen. Geïnspireerd door een hobby club die veel liefde incorporeren in hun artistieke creaties, heeft zij in 1983 'Kas di Arte Kòrsou' opgericht.

In de folder over de kunstenaar Tim Sannen wordt te kennen gegeven dat hij in Tilburg, Nederland, is geboren in het jaar 1959. Toen hij een baby van drie maanden oud was, kwam hij met zijn ouders naar ons eiland. Aan de universiteit van ons land studeerde hij economie en verder hielp hij zijn moeder in haar winkel handvaardigheidsartikelen te verkopen, die hij zelf vanaf zijn vijftiende jaar maakt. Om zijn kunst verder te ontwikkelen, ging hij naar de Verenigde Staten van Amerika. De materialen die hij gebruikt, zijn: hout, schelpen en koralen. Aldus valt op te maken uit de folder, die door Mavis Albertina is geproduceerd.

Tim Sannen

In deze serie folders, voor elke kunstenaar één, zijn kleurenfoto's van Curaçao die gemaakt zijn door Ernesto (Tico) Vos en van de kunstvoorwerpen van de kunstenaars, die gemaakt zijn door Fred Nijborg.

De layout (opmaak) is verzorgd door Rodney Daal, terwijl zowel het zetwerk als de druk in Caracas zijn gedaan, door respectievelijk Fotocomposición di Bari en Intenso Offset Caracas.

Over het Landhuis Santa Martha staat dat het overheidseigendom is, in 1700 werd gebouwd en in 1979 gerestaureerd. Voorts wordt te kennen gegeven dat het tegenwoordig gebruikt wordt als een ruimte voor workshop voor fysiek en mentaal gehandicapte personen, die voor de produkten die zij daar maken, een compensatie ontvangen, al naar gelang hun capaciteit. Verder blijkt uit deze folder dat de materialen die zij gebruiken, de volgende zijn: klei, bamboo, hout, leer en andere waarvan zij artistieke sierobjecten maken.

Amigoe DINSDAG 23 DECEMBER 1986

Uitreiking Mo Tito en Rufo Wever-prijzen

Hildward Croes is de musicus van jaar

ORANJESTAD — Voor TeleAruba had gisteravond de uitreiking plaats van de "Mo Tito en Rufo Wever" onderscheidingen door de Promocion Cultural Arubano onder leiding van voorzitter Joy Kock.

De afgelopen tijd werd een groot aantal personen in de gelegenheid gesteld een kandidatenlijst in te dienen, waaruit drie personen op muziekgebied werden voorgedragen en uiteindelijk een winnaar aangewezen. De jeugdige musicus Hildward Croes ging niet alleen strijken met de prijs van beste muziekschrijver van het jaar, hij werd ook de musicus van het jaar. De beste zangeres werd Inky Lourens van Musical Time, welke band ook de prijs van Band van het jaar kreeg toegekend. Bij de folklore- groep ging de erkenning naar Tipico Placentero, Chicho Kock was de componist, Frank Granadillo als directeur van een orkest, de dansgroep Teatro di Danza Arubano onder leiding van mevr. Antoinette viel ook in de prijzen, terwijl ook het duo Francis en Tommy eindelijk een welverdiende erkenning kreeg als het duo van het jaar. Jeugdgroep van het jaar werd Pierrewietje, terwijl bij de jeugdbands de erkenning ging naar The Odds. Lucio Rivandeneira kreeg de prijs als de beste arrangeur, de beste zanger werd Edwin Abath, terwijl een speciale prijs werd toegekend aan La Nueva Fuerza.

Een speciale bloemenhulde en een plakkaat werden uitgereikt aan Dhaddy Brokke voor haar kwart eeuw inzet als zangeres, waarmee zij zowel op als buiten Aruba de naam van Aruba uitdroeg. Dhaddy vond het jammer dat zij nooit in aanmerking kwam voor de Mo Tito en Rufo Wever- erkenning, omdat zij de laatste jaren in Nederland woonde. Zij benadrukte echter dat zij met haar zingen in Papiamentu veel gedaan had om de Arubaanse muziek uit te dragen en bracht daarbij in herinnering dat Rufo Wever en Padu Lampe haar in de beginjaren goed hadden geholpen. Zij bracht dank voor de steun allerwege ondervonden.

Norman de Palm en Felix de Rooy

De privé-geschiedenis van een collectief

— door Jos de Roo —

AFGELOPEN JAAR KWAM de grote doorbraak voor Norman de Palm en Felix de Rooy. Hun film «Almacita di Desolato» won verschillende prijzen op internationale filmfestivals. Hun toneelstuk «Voor vrouwen die in regenbogen geloven, maar ook zelfmoord overwogen» gaat voor uitverkochte zalen en hun kunstenaars- collectief «Cosmic Illusion» heeft al verschillende succesvolle projecten opgezet, zoals de productie van het dansstuk «Orangemelted» van Gabri Crista. Ook de eigen achterban waardeert het werk van De Palm en De Rooy. Dat bleek uit het succes van hun film op Curaçao en uit de toekenning van de prijs voor de etnische kunstvormen. Redenen om terug te kijken in een openhartig en zeer persoonlijk gesprek met Norman de Palm en Felix de Rooy.

Jullie zijn niet zo gelukkig met de naam "Prijs voor de etnische culturele kunstvorm"?

Felix: "Ik geloof in kunstvormen, maar ik geloof niet dat de etnische achtergrond daar veel mee te maken heeft. Het is echt iets van de westerse samenleving om alles wat niet- westers is te gaan categoriseren en het niet te zien als een onderdeel van wat in het Westen plaats vindt".

Norman: "Maar tegelijkertijd is het wel fijn dat er vanuit de minderheden erkenning kwam. Dat is onze eigen achterban en het is erg belangrijk dat we die steun hebben, dan kan je doorbreken naar het reguliere circuit. De steun van de eigen achterban heb je nodig om door te kunnen gaan. Ik ben met de film naar de Antillen gegaan met het gevoel dat de moeder het goed moet vinden, die moet juichen. Die moeder is dan de Antillen.

Als ze het daar niet goed vinden, is er iets mis met mijn produkt. Daarnaast moet elk ander hem goed vinden, maar die hebben er niet een directe binding mee, de mensen op de Antillen wel, want de film is daar gemaakt".

Wil je werkelijk iedereen bereiken?

Norman: "Een paar miljoen is ook voldoende, maar natuurlijk is er geen enkele kunstuiting waarbij iedereen aan de kantlijn staat te juichen. Ik geloof niet in echt heel elitaire kunst. De films die we maken reiken verder, wat wij te vertellen hebben, kan op zoveel verschillende niveaus aanspreken".

Jullie zijn allebei opgegroeid in een kunstzinnig milieu.

Felix: "Voorzover ik me kan herinneren hebben mijn ouders altijd interesse gehad in de kunst. Voordat ik geboren was, was het huis al een soort pleisterplaats voor lokale artiesten. Ik heb de kunst met de paplepel ingegoten gekregen, omdat Charles Eyck, de Nederlandse glazenier, op Curaçao was toen ik geboren werd. Hij was een goede vriend van mijn ouders en als die 's avonds uitgingen, bleef Charles Eyck op me passen. Als ik begon te huilen, dan begon hij te tekenen en dan was ik meteen weer rustig. Ik heb nog wel van die tekeningen over. Dus mijn ambiance was heel erg positief voor de creativiteit".

Norman: "Mijn vader heeft heel erg veel toneel en hoorspelen gespeeld. Het is een hele energieke vader en een ondersteunende moeder, die dan wel niet meteen meedeed aan de kunstuitingen, maar wel altijd steunde en de zaak bereilde en bezeilde, want mijn vader trok erop uit en zat in honderdenéén dingen. Mijn moeder was de kracht, die het systeem overeind hield. Mijn vader klaagde en steunde en zeurde wel veel, maar hij moest altijd en eeuwig iets doen en bezig zijn, het is een hele ambitieuze man. En dan was er nog Jules, zijn broer, die ook een sterke invloed was. Toen hij nog niet getrouwd was, vertelde hij ons allerlei verhalen, hij was de favoriete oom. Als snoepje na het eten moest hij vertellen, hij kon het ook tien keer vertellen, dat gaf niets. Hij haalde ook Miep Diekmann en Henk van Ulsen naar binnen. Alles wat aan theater of aan andere kunsten deed, kwam bij ons over de vloer en dat maakt het normaal om te zien en mee te maken".

Jullie groeiden op in een periode dat er op Curaçao een opleving in de kunst was. Ben je je dat achteraf bewust geworden?

Felix: "Juancho Picaflor van mijn vader was de eerste tragikomedie in rijm in het Papiamentu, in Suriname had hij een Saramaccaans zangkoor, hij was een fanatiek beeldhouwer, mijn moeder verzamelde schilderijen en haar grote hobby was binnenhuis- architectuur. Voorzover ik dat nu in retrospectief zie, was het zeker een renaissance op de Antillen, een soort bewustwording van het Antilliaan- zijn, van de schoonheid van de Papiamentse taal. Ik geloof dat wij daar nu de vruchten van plukken".

Norman: "Ik geloof niet dat het in retrospectief dat betekent. Ik heb het gevoel dat wij gewoon aangesloten hebben op die periode, wij groeiden op in een periode waarin veel te doen was, dan ga je door, dat is normaal. Ik heb ook het gevoel dat de periode dat wij actief bezig waren dat dat een bloeiperiode was".

Vandaar dat jullie film in het Papiamentu was. Voor een internationaal medium als film zo'n taal gebruiken, is dat geen dappere daad?

Felix: "Voor ons was het even natuurlijk als dat je in Nederland het Nederlands gebruikt. We hebben in Nederland wel heel wat obstakels moeten nemen om het in het Papiamentu te kunnen doen, maar voor onszelf was het een natuurlijke keuze. Als je de volks- vertellingen van de Antillen verbeeldt, zit je aan de volkstaal vast. En ik vind het een prachtige taal, ik heb het gevoel dat het Papiamentu een organisch «esperanto» is. Het is ontstaan uit verschillende talen en het is minder kunstmatig als het «esperanto»".

Norman: "Het is ook niet meer zo dapper, hoor. In deze tijd werkt men in films veel meer in authentieke talen, omdat het echter en preciezer is. Men laat geen stuk meer in China spelen

vervolg pag. 5

Felix: "Ik was een dromerig kreng".

Norman: "We praten tot de dood erop volgt".

met Doris Day. In New York hebben we veel Braziliaanse films gezien en Japanse, daar is alles wat je kunt zien. Die Braziliaanse films spraken ons aan, omdat ze zoveel connectie hebben met ons ritme en ook met de taal".

Merkwaardig dat bij elk van jullie minstens een van de ouders oorspronkelijk niet- Papiamentstalig is.

Felix: "Bij mij zijn eigenlijk beide ouders in Suriname geboren. Mijn vader kwam op jongere leeftijd naar de Antillen dan mijn moeder. Voor mijn vader is het Papiamentu evenveel zijn taal geworden als het Surinaams of het Nederlands, en later voor mijn moeder ook. Zij was opgenomen in een Antilliaans gezin toen ze uit Suriname kwam. Daarvandaan is ze ook uitgehuwelijkt. Het Papiamentu zat er al helemaal ingebakken, voordat ik werd geboren".

Norman: "Mijn vader komt nog uit de tijd, dat het Nederlands je sociale positie bepaalde. Je moest het behoorlijk machtig zijn om vooruit te komen, zeker als je zwart bent, wat mijn vader is. In die tijd telde dat, dan was je in ieder geval een zwarte die behoorlijk spreekt. Dat maakt dat je thuis meer Nederlands sprak. Mijn oma heeft het nooit echt goed geleerd, maar ze verdomde het een hele tijd om Papiamentu te spreken. Pas toen ik van mijn studie terugkwam, heeft ze het opgegeven om struikelend en haspelend die paar woorden Nederlands te doen. We hebben zelf dus ook een ontwikkeling meegemaakt. Mijn moeder spreekt vloeiend Papiamentu, omdat ze al met haar negende jaar naar de Antillen is gekomen en altijd als arbeidersgezin onder de Antillianen heeft gewoond. Dat maakte dat ze vrij snel ingeburgerd raakte in die Papiamentstalige omgeving".

In jullie werk is de moederfiguur heel belangrijk. In «Desiree» brengt ze het kind nog om, in «Almacita di Desolato» niet.

Norman: "Je kunt zeggen dat de vrouw veel voor mij betekent, omdat de vrouwen bij het opgroeien het belangrijkst waren. Je werd constant bedisseld en bestuurd en gevoed en bekeken door de vrouwen, tantes en grootmoeders. Het is voor mij een fascinatie, omdat het een onderdrukte groep was, een groep die veel lijden kon, maar binnen de ruimte, die ze hadden, ontzettend veel geheimzinnigheid hadden. Wat ze allemaal niet klaar speelden met de macht, die ze konden ontfutselen uit niets, de kracht die ze daarin hadden, de intimiteit die ze hadden, alle pompadour en uitkleed- partijen... En hoe mannen zich te pletter liepen op dat blok van vrouwen, veel minder lagen hadden, alleen de macht uitoefenden en verder niet zo interessant waren. Het was eigenlijk heel tegenstrijdig".

Felix: "Toen ik jong was, was ik erg onder de indruk van de fysieke schoonheid van mijn moeder, ik geloof niet dat ik de enige was. Toen ik begon te tekenen op tien- jarige leeftijd, had ik een enorme belangstelling voor zwangere vrouwen. De vrouw als draagster van leven heeft me altijd gefascineerd. De vaderfiguur, die moet zorgen voor de kost, is er eigenlijk niet en met al je emotionele en intieme toestanden ga je naar je moeder. Het eten wordt door je moeder gekookt en de kleren ga je kopen voor je moeder. Ik ontwierp ook kleren voor mijn moeder, waardoor het contact nog inniger en sterker was. Mijn vader was jammer genoeg vaak een beetje een randfiguur, die ik 's morgens vroeg zag op weg naar school en misschien nog bij het eten, maar verder zat hij vol met zijn cursussen en Papiamentu- projecten en met zijn beeldhouwen. Het grootste gedeelte van de conflicten had ik met de moederfiguur. Ook in de beeldende kunst heb ik vaak de vrouw als model genomen en bij Cosmic Illusion was het eerste toneelstuk de ceremonie van de twintigste eeuw, waarbij moeder aarde centraal was en in het tweede stuk was Mama Kòrsou er, dus de moeder is altijd alom vertegenwoordigd".

Norman: "Felix z'n moeder is ook de verleidelijke sexualiteit en de sensualiteit en dat speelde ze ook. Het was niet een wasvrouw, of een boener. Ze was altijd spectaculair opwindend en trok aan de touwtjes: de mannen deden wat ze wilde, denk ik. Ik herinner me zijn moeder. Felix was toen te klein om me echt te interesseren, als ik op zondag meeging naar tante Thelma en oom René. Ik had altijd een conflict met z'n moeder, want het was zo'n dominante vrouw die allerlei regels had. Je moest allerlei dingen doen en ik vond dat ze niks over mij te zeggen had, want ze was mijn moeder niet, maar dat interesseerde haar weer niet. Ze vond dat ze moeder was van iedereen, of in ieder geval over iedereen iets te zeggen had. Je moest je schoenen uitdoen en je moest daar zitten, je moest je mond houden en gaan of komen, het deed er niet toe of het jouw kind was of niet. Dat heb ik altijd onthouden en ik werd er kregelig van. Het is een moeder waar je flink aan kan kluiven".

Als je het over andere mensen hebt, Norman, dan praat jij vaak in termen van dominantie. Heb je daar een hekel aan, of wil je zelf graag domineren?

Norman: "Ik denk dat ikzelf ontzettend dominant ben en van overheersen hou. Ik hou van een tegenspeler, ik ben helemaal niet goed met iemand die vreselijk lief en meegaand is, die vreet ik leeg, dat is een kleinigheid, daar schaam ik me over en het verveelt me. Behalve als ze lief én sterk zijn, dus een eigen kracht ontwikkelen. Je kunt sterk zijn op veel manieren. Ik vind dat mijn moeder de kracht is geweest van het hele gezin, omdat ze zoveel honderden dingen heeft kunnen combineren. Haar kracht ligt in het volhouden, dat ze al die onzin en die gekte en die waanzin heeft gedragen en nog draagt. Als deze vrouw wegvalt, is er ook geen gezin meer, dan praat ik nog wel met mijn zus, maar zijn we gewoon individuen. Zij bindt, zij trekt, terwijl ze niet die vorm heeft die Felix z'n moeder heeft. En toch is ze sterk".

En bij Felix is schoonheid een centraal woord.

Felix: "Ik ben een esthetica-freak, dat moet ik echt toegeven. Ik hou van mooie, esthetische dingen, maar ze moeten toch wel een bepaalde kracht hebben, want de combinatie van kracht en schoonheid trekt me aan".

Norman: "Ik denk dat het daardoor komt, dat Felix en ik elkaar ontmoet hebben. Hij is ook heel sterk en heeft duidelijke visies. En hij heeft veel «imagination» en is heel ambitieus. Hij prikkelt me op veel vlakken. Hij zorgt voor de constante aanwezigheid van visioenen en ideeën en gedachten. Daar ga ik enorm op mee en je krijgt er soms competitie bij en soms helemaal niet".

Wanneer was het begin van jullie samenwerking?

Norman: "Wil je nou de «love story» horen?"

Als het een voor het ander belangrijk was...

Felix: "Het is een samensmelting van elementen. De privé liefdes- geschiedenis en de professionele samenwerking zijn hand in hand gegaan, ze zijn zo enorm verstrengeld, dat het niet heel eerlijk zou zijn om er twee aparte aspecten van te maken. Om het kort te houden: het is tien jaar geleden begonnen op Curaçao".

Norman: "Ik wil er nog wat van zeggen. Curaçao is een klein eiland, de eerste keer dat ik hem na zijn studie weer ontmoette, zag ik hem op de televisie. Hij was net op Curaçao en er was alweer een documentaire over hem. Het kon niet missen, dat wij elkaar zouden ontmoeten. Ik heb het ook rustig afgewacht tot het gebeurde en dat heeft toch nog een jaar geduurd".

Was het kunstenaars- collectief Cosmic Illusion er vanaf het begin?

Norman: "Werken in een kunstenaars- collectief groeit ook. We waren twee krachten, die ontzettend begerig van alles en nog wat wilden doen en we merkten dat we bij elkaar pasten, om dat cliché- woord maar eens te gebruiken. De een greep naar dit en de ander naar dat en dat groeit. Daardoor heb ik me ontwikkeld in de richting van de productionele kant met een stevige hand bij het creëren. In de begintijd, toen het nog wat simpeler zat, had ik veel meer tijd om te creëren, omdat de financiële kant minder belangrijk was. Als je bezig bent, trek je gewoon mensen aan. Als een ander een idee heeft en hij staat sterk, dan krijgt dat ook onze belangstelling. Als wij destijds met Broesterhuizen op Curaçao speelden, dan waren we net zo verslingerd aan het project, dan was het ook van ons".

Bij kunstenaars interesseert het me altijd hoe ze als kind waren. Waren jullie dromerig of juist heel precieze krengetjes?

Felix: "Ik was een dromerig kreng, heel lastig, heel koppig. Dat komt ook doordat ik snel mijn eigen conclusies trok en de consequenties die daaraan vastzaten, waren moeilijk te hanteren voor mijn omgeving. In principe ben ik eigenlijk in een behoorlijk isolement opgegroeid. We woonden altijd heel erg ver uit de stad en bovendien kregen mijn ouders een behoorlijke reiskriebel, dus tegen de tijd dat ik op een plaats behoorlijk geworteld was, moest ik weer ontwortelen en naar een nieuwe omgeving gaan, waar je altijd weer bekeken werd als een vreemdeling, je hoorde er niet thuis, je moest je weer inpassen".

Norman: "Ik was dus heel lief en schattig en aantrekkelijk en meegaand. Ik maak een grapje, hoor, het is helemaal niet zo. Ik was heel berekenend, ik wist heel snel hoe je de zaken moest aanpakken om te krijgen wat je wilde. Ik wilde ook veel aandacht en die heb ik dan ook wel gehad. Ik wist wie mijn bondgenoten waren, welke tantes wel en niet van me hielden. Ooms moest je ontwijken, die waren nooit zo te beïnvloeden, die hielden meer van nichtjes. Toch was er ook een heleboel dromerigheid en naïviteit in me. Ik heb me heel erg sterk opgesloten in boeken. Constant was ik dingen aan het projecteren. Ik heb veel geworsteld met de balans tussen geworteld te zijn in de aarde en de spiritualiteit. Het hoerige en het zuivere en steeds tussen die twee krachten manoeuvreren. Ik keek ook altijd graag naar mensen om te weten te komen waarom ze allerlei dingen deden of lieten. Ik geloofde hen bijna nooit. Ik dacht dat ze andere dingen deden dan ze werkelijk zeiden. En het katholicisme, de godsdienst, heeft ook een sterke invloed gehad, waarbij al die rituelen een rol speelden. De gedachte, dat je de hemel kon verdienen, een rondedans langs de statiewegen, dat je allerlei dingen kon fluisteren bij de pater, dat hij bloosde, dat vond ik ook altijd mooi. En dat kon je dan weer bespelen".

Is de middelbare schooltijd voor jullie nog belangrijk geweest?

Felix: "De brug naar mijn puberteit werd vooral bepaald door

vervolg 2.c.2

vervolg De Palm / De Rooy

«Another Country» van James Baldwin. Hij bracht voor mij een prachtige synthese van kleur, rassen, homofilie en hetero- sexualiteit, zodat ik voor mezelf de relativiteit en het verband tussen al die elementen die ik in mezelf voelde, ook kon zien. De middelbare schoolperiode was de periode dat mijn erotische ontwikkeling eigenlijk de allersterkste was van mijn creatieve gronden. Het was een soort herkennen van de wereld en een herkenning van de erotiek in jezelf. Ik was een soort oude geest in een jong lichaam".

Norman: "Ik vond de middelbare schooltijd vreselijk. Ik werd behandeld als raar. Ik had veel contact met Nederlands- sprekenden en Engels- sprekenden, ook allemaal mensen, die er net eventjes buiten staan. Ik heb die hele macho- wereld nooit echt goed begrepen. Als je niet goed kon sporten, als je niet heel sterk en breed was, dan lag je eruit. Ik was zo'n luciferhout dat daar rondliep en ik had geen beeld van mezelf. Ik zag mezelf constant gehuld in allerlei verhalen, ik kon van alles zijn en dat vonden zij dan weer vreemd en dan werd er stevig om gelachen. Ik herinner me nog de tweede klas. Ik had nog lang een hoge stem. Toen ze het Kerstverhaal moesten spelen, was er maar één Maria mogelijk, daar was ik dan diep door geschokt. Maar ik heb het toen helemaal met verve gedaan, een jurk aangetrokken en zo. Wat mij ontstelde, was het fluitconcert waar ik op onthaald werd, toen ik binnenkwam. Het verhaal van Maria en Jozef en het kind was een heel sereen, integer verhaal, maar ze hebben gestampt en gejoeld, dat heeft vrij veel indruk op me gemaakt".

Felix: "De middelbare school was in het algemeen een kwelling. Het waren meestal kortzichtige mensen. Ik had al veel gereisd, ik kon relativeren, maar meestal waren die mensen daar geboren en getogen, waardoor het heel moeilijk voor me was om me aan dezelfde beperkte normen te houden als zij hadden. De grote verandering kwam in Mexico, waar ik op een Amerikaanse school kwam. Het was in de jaren zestig, nog echt de hippie- tijd, en daar kwam ik in aanraking met drugs, marihuana, LSD en de hele toestand, en dat gaf me hele nieuwe dimensies".

Norman, na je schooltijd ging je klinische psychologie studeren. Dat is geen vak waar je elke dag op Curaçao mee werd geconfronteerd. Hoe kwam je daartoe?

Norman: "Ik heb het gekozen om te begrijpen wat er allemaal om me heen gebeurt. Ik wilde altijd weten waarom mensen dit deden en wat de achtergrond was. Binnen ons gezin vonden ze me vrij onbescheiden, omdat ik ze meestal direct naar de meest intieme zaken leidde, omdat ik dacht dat het daar allemaal inzat, ook omdat dat bij mij zo was. Ik dacht dus dat daar het antwoord op al mijn vragen zou liggen, wat dus niet waar is, maar je kon in die studie een idee krijgen wat mensen allemaal wel en niet doen en waarom. Bij mij speelde ook een rol, dat ik uit een familie kom, die eindeloos kletst en praat. We houden niet op, we praten tot de dood erop volgt, en ik merkte dat je dat in een bepaalde vorm in de psychologie kon gebruiken. Als je het goed aanpakt, kan je mensen een beter gevoel aanpraten. Nu ik geen klinische psychologie meer doe, merk ik dat het nog steeds een heleboel verbanden heeft met waar ik nu mee bezig ben, ik moet nog steeds al pratend mijn brood bij elkaar spijkeren".

Jullie hebben veel terreinen bestreken: film, theater, schilderkunst, danskunst, literatuur, waar gaat jullie echte belangstelling naar uit?

Felix: "Ik vond ze allemaal even interessant. Je hebt niet voor allemaal evenveel tijd, maar ik geloof dat we de laatste jaren aardig gevarieerd bezig zijn geweest".

Norman: "Als je het goed bekijkt, raakt film eigenlijk alles aan. Daar schrijf je voor, daar ontwerp je voor, daar zijn acteurs in. Ik geloof dat onze trek daarheen gaat. Maar je kunt het veel minder doen, omdat het ontzettend veel geld kost en dat krijg je niet elke keer bij elkaar. Daarom zijn toneelstukken een tussenvorm: het kost minder geld en je werkt met mensen, die elke keer opnieuw moeten creëren. Het aardige van de nieuwe film is dat daarin een schilder de hoofdrol speelt, dus dan zijn we rond met het verhaal van Felix".

AMIGOE MAANDAG 29 DECEMBER 1986

Sintmaartens koor bestaat vijf jaar

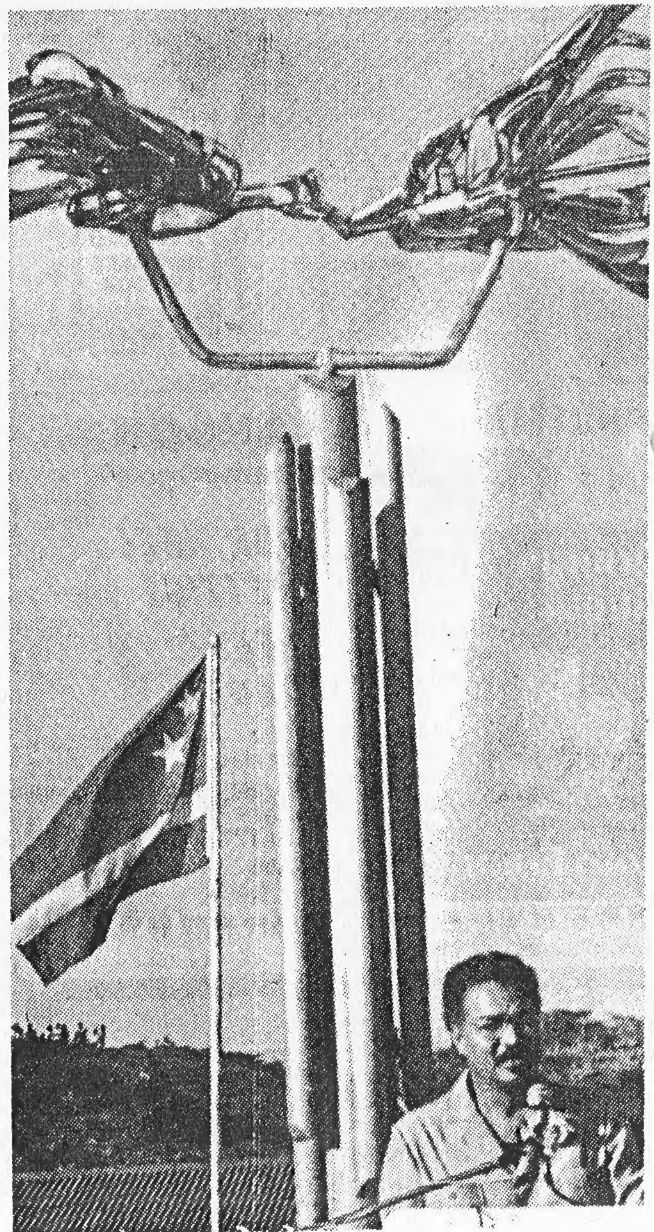
Deo Gloria Choral: geslaagd Kerstconcert

PHILIPSBURG — Onder de grote koren van de Nederlandse Antillen moet zeker gerekend worden «The Deo Gloria Choral», onder leiding van de dynamische dirigent Glenn S. Richardson, die vijf jaar geleden naar St. Maarten terugkeerde met een bachelor's degree in muziekonderwijs van de Andrew's University in Michigan en een master's degree in orgel- bespeling. Hij richtte toen in 1982 The Deo Gloria Choral op, momenteel op een sterkte van 47 leden, en heeft sindsdien concerten gegeven, die doorgaans klinken als een klok.

Glenn Richardson heeft het aangedurfd het Sintmaartense publiek vertrouwd te maken met klassieke meesters in Vivaldi, Händel, Beethoven en Mozart en is daar wonderbaarlijk goed in geslaagd. De uitvoeringen van The Deo Gloria Choral trekken altijd veel belangstellenden en mogen zich verheugen in positieve reacties van alle muziekliefhebbers. Zo was het ook

vervolg p. 7

De Beurs Maandag 29 december 1986

WILLEMSTAD – Gedeputeer de Angel Salsbach sprak gisteren op de eerste viering van de vredesdag op Curacao een duidelijke boodschap uit: begin bij jezelf en heb vrede met je geweten, dan kan een vredesproces op gang komen. Hij voerde het woord nadat een stoet van met name geuniformeerde jeugdgroepen vanuit het dr. Antoin Maduro stadion naar het plein aan de splitsing Doormanweg/ Snipweg gelopen was. Op de achtergrond het vredesmonument dat gisteren onthuld werd.

Kerstconcert

met het laatste Kerstconcert, dat gehouden werd in de ruime Adventistenkerk te Zagersgut op donderdag 18 en zondag 21 december.

Onder het zingen van «Transeamus» kwam het koor de kerk binnen, waarmee de dirigent zijn voorliefde voor Latijnse gezangen zo niet verried, dan toch op subtiele wijze kenbaar wilde maken. Het gedeelte vóór de pauze bestond uit gevarieerde koorstukken afgewisseld met enkele solo's, en ook het duet van de zeer jeugdige en veel belovende Laverne Hunt en Denise Peters. Het tweede gedeelte was geheel gewijd aan de Messiah van Händel waarvan enkele stukken met veel bravour werden gebracht. Rudolfo Cornett zong de moeilijke tenorsolo «Comfort ye my people», nooit een dankbare opgave, maar toch redelijk tot een eind gebracht. De altsoliste Mirougia Richardson bracht een uitstekende interpretatie van het recital «Behold a virgin shall receive» en de aria «O Thou that tellest». Na wat meer professionele stemvorming zal zij een goede aanwinst voor het koor blijken te zijn.

Ook Ruth-Anne Cannegieter (Altsoliste) oogstte een welverdiend applaus na haar recital «Then shall the eyes of the blind be opened». De bassolist Patricio Rivers stal de sympathie en bewondering van alle aanwezigen op zondagavond, vooral met zijn vertolking van «And the trumpet shall sound». Roxanne Witherspoon, die het gehele concert op de piano begeleidde en speciaal voor deze opvoeringen uit New York was overgekomen, vergastte het publiek met haar lieflijke stem op de aria «How beautiful are the feet of them».

De ster van de avond was, zoals verwacht, Jacqueline Richardson- Bergland, sopraan soliste, die haar gehoor weet te boeien iedere keer dat ze optreedt. Evenals Roxanne Witherspoon heeft Jacqueline een bachelor's degree in music performance van de St. John's University in New York. Haar stem komt als bijzonder geschoold over en evenaart die van beroeps- zangeressen.

Over het algemeen kan men zeggen dat de sopraan iets te sterk naar voren kwam vergeleken met de alten, maar het concert als zodanig was een geslaagde muzikale prestatie, en niemand van de toehoorders zal spijt hebben gehad hiervoor enkele uren te hebben uitgetrokken.

We hopen dat dit eerste lustrum door vele zal worden gevolgd.

AMIGOE WOENSDAG 31 DECEMBER 1986

WILLEMSTAD — Op dinsdag 6 januari geeft de Curaçao Camerata, bestaande uit Eric Gorsira - viool, Wilma Thalen - viool, Joep van Brederode - viola, Willemiek Tavenier - cello en Jasper Tjallingii - contrabas, een concert in de Fortkerk. Het concert vangt om half negen 's-avonds aan. Daags tevoren zal op de UNA door lector musicologie drs Joep van Brederode uitleg worden verstrekt over de werken die de Camerata ten gehore zal brengen. Aan die uitleg zal door de Camerata muzikale medewerking worden verleend. De toegang is die avond gratis. Kaarten voor het concert zijn verkrijgbaar bij de Complete Kitchen en het Jeugdorkest.

DINSDAG 30 DECEMBER 1986 AMIGOE

Concert door Aya, Mariette en Iman Landheer

Van Bach tot Balaena

AYA EN IMAN Landheer zijn op Curaçao al sinds vele jaren bekende en graag gehoorde musici. Intussen heeft zich een derde Landheer aangediend: dochter Mariëtte, oud-leerlinge van Louise Gorsira en thans in opleiding als celliste aan het Haagse conservatorium. Gisteravond concerteerde zij in het Theater de Tempel, alleen, vervolgens op de piano begeleid door haar vader, en in een "trio Landheer" van cello, dwarsfluit en piano.

Als eerste werk stond suite nr. II in d-klein voor cello solo van Bach op het programma. Ter voorbereiding van het luisteren had ik thuis enige malen hetzelfde werk in de mij zeer geliefde uitvoering van Henri Honegger op de grammofoon gedraaid. In het algemeen zou men de vergelijking, die daarvan het onvermijdelijk gevolg was, weinig fair jegens de debutante moeten noemen, maar Mariëtte's spel blijkt stevig en doorvoeld genoeg om ertegen te kunnen. Ik vond haar solo in muzikaal opzicht het hoogtepunt van de avond: een mooie toon, een levendigheid en gevarieerdheid waardoor de aandacht bijna voortdurend geboeid werd — en dat wil wat zeggen in een muziekstuk dat noodgedwongen bijna steeds unisono is! Overigens waren ook de meerklanken in fraai evenwicht. De weinige zwaktes, zoals een enigszins beverige toonvorming in het pianissimo van de sarabande, konden haar om haar verder excellente spel met liefde vergeven worden; ze werkte, samen met Bach, naar een prachtige gigue toe, die de suite waardig besloot.

Het helaas heel korte «Après une rêve» van Gabriel Fauré werd door vader en dochter gespeeld; zij brachten de romantische expressie in mooi samenspel ten gehore. De vleugel, waarvan de klank gelukkig vele malen mooier was dan het uiterlijk, werd beheerst genoeg gespeeld om de cello tot zijn volle recht te laten komen.

Datzelfde kon tijdens het trio in g-klein van Carl-Maria von Weber niet steeds gezegd worden: het — overigens zeer attente — pianospel overstemde hier nogal eens de pal ervóór geplaatste violoncel. Het trio kwam naar mijn idee wat aarzelend op gang. Dat lag misschien ten dele aan de componist, die in het eerste deel (allegro moderato) wat vaag bleef in zijn bedoelingen, maar toch ook aan de spelers. Vooral de fluit leek mij een beetje mat en te voorzichtig, zodat ik mij afvroeg wie hier nu de meeste Bühnenfieber had. Gelukkig werd het tweede deel, een scherzo in vrolijk driekwartsmaat, meteen veel zekerder ingezet. In het langzame derde deel werd mooi en zangerig gemusiceerd, en in de finale viel mij vooral het luchtige pianospel op.

Ja, en dan na de pauze «Vox balaenae» of «Voice of the Whale for three masked players» van de nu bijna 60-jarige Amerikaanse componist George Crumb. Ik had in dat stuk, eerlijk gezegd, tevoren weinig trek, en de lust werd er niet heviger op toen een insider mij verzekerde dat in het stuk het "gezang" van de bultrugwalvis zo feilloos wordt weergegeven. Ik denk niet dat muziek er is om de natuur natuurgetrouw te imiteren.

Al mijn achterdochtige voorgevoelens ten spijt heb ik met genoegen toegeluisterd.

vervolg z.o.z

JAAROVERZICHT 1986....

8 januari: Mr. Brian Mezas, docent burgerlijk recht en decaan aan de UNA neemt de Tjeenk Willinkprijs in ontvangst voor een door hem geschreven dissertatie. De Tjeenk Willinkprijs wordt eens in de twee jaar toegekend aan de auteur van een Nederlandstalig werk, dat in bijzondere mate bijdraagt aan de ontwikkeling van de rechtswetenschap.

25 januari: De taalgeleerde dr. Lou Lichtveld, op bezoek in Curacao, meent dat de invoering van Papiaments de Antillen nog verder zal isloleren van haar omgeving en de rest van de wereld. Lichtveld vindt het Papiaments nuttig als communicatiemiddel in beperkte kring. Hij wijst er echter op, dat op de Franse eilanden in de regio het Patois, de lingua franca, aan het verdwijnen is. Lichtveld pleit voor de invoering van tweetaligheid, daar de Antilliaanse bevolking - zoals het geval is met Puerto Rico - daar het meeste profijt van zal hebben.

26 januari: Efrain Gumbs wordt winnaar van het gehouden tumba-festival met het liedje "Nos ta bon fanatico."

16 februari: De film "Boca Sarantonio", waarin alleen Antilliaanse acteurs optreden, gaat in première en blijkt een groot succes. STICUSA financierde en de NOS stelde technisch personeel beschikbaar.

27 februari: De Antilliaanse regering stelt UNESCO voor de Curacaose binnenstad als cultureel erfgoed te doen beschouwen. De bedoeling is de binnenstad als een soort monument-in-het-groot te aanvaarden en hij in zijn oorspronkelijke staat gehandhaafd blijft. Hulp van UNESCO en andere internationale instellingen is dan voor het gevraagde doel mogelijk.

14 maart: Het Curacaos Middelbaar Scholieren Orkest heeft in Santo Domingo beslag weten te leggen op één van de ereprijzen. Het slechts acht maanden oude orkest ging er in de eerste plaats heen om ervaring op te doen.

1 april: Naar vandaag op de Antillen bekend is geworden, heeft dr. Jules de Palm het boek "Kinderen van de Fraters" in Nederland uitgegeven in verband met de later dit jaar te vieren 100-jarige vestiging van de fraters op de Antillen. Bij de aanbieding van het boek nerkt gevolmachtigd minister Hernandez op, dat de fraters de grondleggers zijn van de educatie op de Nederlandse Antillen.

10 april: De film "Almacita de Desolata" van Felix de Rooy en Norman de Palm gaat in Curacao in première en wordt enthousiast ontvangen.

27 april: In aansluiting op zijn 70e verjaardag en ter herdenking aan het feit, dat hij 50 jaar in de showbusiness actief is, draagt bisschop Ellis een heilige mis op voor Dugo Schenker. Twee dagen later organiseert Annemarie Braafheid een speciale show voor Schenker in Curacao Caribbean, op 4 mei heeft een defilé door Willemstad plaats met diverse muziekgroepen en op 14 mei een huldiging in Centro Pro Arte, aangeboden door de dienst Cultuur en Opvoeding.

23 mei: Beheerder Dick Hoogerwerf van het Christoffelpark neemt ontslag in verband met het bereiken van de 60-jarige leeftijd. Sedert de openstelling van het Christoffelpark in 1978 heeft hij als beheerder ruim 100.000 bezoekers op pad geholpen. Hij was een groot dierenliefhebber en trok constant ten strijd tegen de vervuiling en de vernietiging van de natuur op ons eiland.

6 juni: Met een hartverwarmende show in Curacao Caribbean viert Ced Ride zijn zilveren zangers-jubileum.

17 augustus: Gedeputeerde Angel Salsbach belooft, dat het volgend jaar een buste van Tula bij het monument op het Rif zal komen te staan. De gedeputeerde deed deze uitspraak bij de herdenking van de opstand, die Tula 192 jaar geleden tegen de slavernij ontketende.

22 augustus: Dr. Antoine Maduro haalt een reeks fouten uit de Papiamentse leerboeken, die zijn opgesteld door KOMAPA, de coordinatiegroep, die zich bezighoudt met de introductie van de landstaal. In de vier, door KOMAPA uitgegeven boekjes voor scholieren, trof Dr. Maduro meer dan honderd fouten aan.

1 september: De Pierre Lauffer-litteratuurprijs voor 1986 wordt uitgereikt aan Ellis Juliana.

1 september: Curacaose journalisten herdenken de Dag van de Pers met een bijeenkomst in Trupial Inn.

8 september: De zendvergunning van het radiostation Trans World Radio, dat reeds vanaf 1964 programma's in diverse talen uitzendt vanuit Bonaire, wordt met vijftien jaar verlengd.

10 september: Het door UNA-deskundigen samengestelde studiewerk "Nos Futuro: Wegen naar de toekomst voor de Nederlandse Antillen", dat liefst 496 pagina's beslaat, komt gereed.

4 oktober: Culturele kringen op Curacao raken geschokt door het bericht van het plotselinge overlijden van STICUSA-directeur drs. M.D. (Tino) Thijs. Hij heeft ruim 35 jaar lang zich beijverd voor de versteviging van de culturele banden tussen Nederland en de Antillen.

6 oktober: Op Bonaire wordt gestart met een cursus Papiaments voor de leerkrachten. Dit gebeurt in het kader van de introductie van de landstaal in het onderwijs.

28 oktober: Radio FM Korsow herdenkt het tienjarig bestaan. In een washok zijn Stella en Suhandi Oosterhof indertijd als hobby gestart met dit radiostation.

13 november: De fraters worden gehuldigd in verband met hun eeuwfeest op Curacao. In het Centro Pro Arte geschiedt dat met een reeks toespraken, de overhandiging van een gedenkboek geschreven door oud-leerlingen en een serie culturele opvoeringen. De herdenking van de honderdjarige aanwezigheid van de fraters op de Antillen strekte zich overigens over een aantal weken uit, waarbij vrijwel elke sector van het sociale, economische en culturele leven betrokken was.

30 november: In het Centro Pro Arte wordt een borstbeeld onthuld van de bekende musicus en componist Edgar Palm.

Vervolg Bach/Balasana

En toegekeken: want het schouwspel hoort er wel onverbrekelijk bij, de grammofoonplaat, die van het stuk schijnt te bestaan zal ik niet kopen. De achtergrond werd gevormd door een op het filmdoek geprojecteerd zeegezicht, de spelers droegen gezichtsmaskers, er was geheimzinnige verlichting; Mariëtte als aankomende maffiosa-met- paardestaart, die op donkere kousenvoeten over het podium sloop, Iman, bril op het masker als een zeergeleerde duivels- kunstenaar, wegduikend in de vleugel om daar sinistere geluiden te ontketenen. In de vocalise waarmee het stuk opent, moet de fluitiste "zingen" in haar instrument: een verfrissend geluids- effect. Is het allemaal muziek? Naar mijn mening had het er niet altijd erg veel mee te maken, hoewel er bij tijd en wijle enige maten van fraai klinkend samenspel waren; de partituur leek zo te zien meer op een geheime boodschap van een andere planeet. Maar wat is muziek eigenlijk?

Het publiek, dat in zeer grote getale opgekomen was, heeft zowel vóór als na de pauze ademloos toegeluisterd. En terecht: het was een mooie avond.

KAREL BONGENAAR

"Over de manier van kerstfeest vieren op Curaçao, ben ik niet enthousiast"

Pater Paul Brenneker: Een zaaier en geen vakman op volkskundig gebied

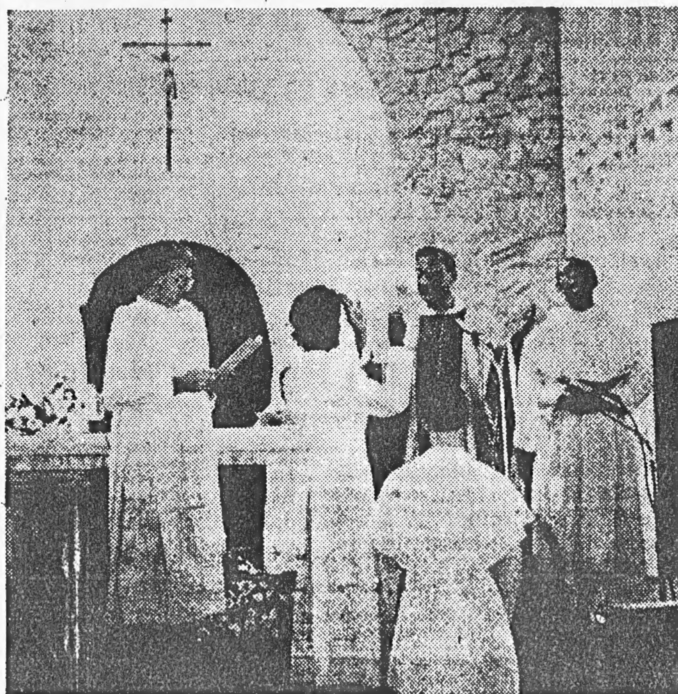
Pater Paul Brenneker werd in 1912 in Venlo (L) geboren. In de 45 jaar dat hij als geestelijke op de Antillen heeft gewerkt, gaf hij een zeventig-tal publicaties uit, voornamelijk op het gebied van volksgebruik en volksgeloof. In de Amigoe verschijnen met regelmaat tekeningen en spreuken van Paul Brenneker.

Bekende werken van de pater zijn: Volksgeneeskunde Bonaire (1947); Proverbio, Een duizendtal spreekwoorden van de Nederlandse Antillen (1963); Sambumbu, 10 delen (1969 - 1975); Kredo (1980). Kort geleden verscheen Zjozjoli, volkskunde van Curaçao, Aruba en Bonaire.

"Ik vind Kerstmis eerlijk gezegd een moeilijk feest", bekent pater Paul Brenneker. "Als je het feest van een groot mens viert, dan vier je bijvoorbeeld zijn overwinningen of zijn goede daden. Maar een geboorte zegt mij zo verschrikkelijk weinig. Het spreekt echter vele mensen aan...zo'n klein kind in een kribbe. De afwijkingen in denkwijze rond en tijdens het Kerstfeest zijn tientallen malen veelvuldiger dan bij andere feesten. Een kindje, dat kun je leuk vinden. Wordt dat kindje nu de grote man die zegt 'je moet je vijanden liefhebben en rechtvaardig zijn' dan heeft hij afgedaan".

Ik vind: Kerstmis, dat is de geboorte van de grote man. Op mijn Kerstplaten zal ik daarom nooit een kribbe tekenen. De geboorte van Napoleon wordt ook gevierd, maar dan wordt de grote man geëerd en niet het luierkind. Ik moet uiteraard voorzichtig zijn, maar ik heb de mening dat dat hele gebeuren een beetje, een beetje gedegenereerd is, wanneer je dat hier ziet. Het is het feest waarbij de meeste alcohol wordt gedronken. Van hoog tot laag wordt er maar ingeslagen. Ik heb het jaren op Bonaire meegemaakt. Die mannen werkten buiten het eiland en kwamen per jaar hooguit twee weken met Kerstmis thuis. Nu, dan werd er gedronken. Niemand praatte over Christus. Het was niet 'we zijn blij dat we christen zijn', het was geen meditatie, nee, daar kwam niets van terecht.

Er werd ontzaglijk veel gedronken. Voor de familie is zoiets ook een ellende. Want als vader eens naar huis komt, dan wordt het twee weken Jan, Piet en Klaas bezoeken. Vader heeft geen aandacht voor de kinderen- ...Ga zo maar door. Ik ben dus nooit zo'n enthousiast Kerstvierder geweest. Wanneer je het vergelijkt, Pasen biedt veel meer geestelijk voer. Het is de Verrijzenis uit alles. Kerst valt mij dus tegen. Ja, het is het kindje en daar komt dan een romantisch verhaaltje bij vol onwaarheden. Het is alles anders bedoeld. De hoofdzaken worden bijzaken, de bijzaken hoofdzaken. Nee, Kerstmis behoort een zeer groot feest te zijn... Alleen de wijze waarop men het denkt te moeten vieren valt mij eigenlijk hard tegen...

DRONKEN KERELS

"De daklozen en verslaafden", vervolgt Paul Brenneker, "hebben overigens helemaal geen feest. Ze hebben niet eens de kleren om naar de kerk te gaan. Daar komt nog bij dat de meesten tegenwoordig èn drinken èn drugs gebruiken. Dan verkoop je je tafel en laatste stoel. Ze krijgen hier en daar wel wat extra's, een bonus of door de naastenliefde wat, maar dat maakt op die mensen totaal geen indruk. Nogmaals, ik sticht mij nu niet bepaald aan het Kerstfeest. Ik ben er niet bepaald enthousiast over... De eerste Kerstnacht die ik hier 45 jaar geleden op Curaçao meemaakte, staat mij nog bij als de dag van vandaag. Ik zag daar drie dronken kerels midden op straat. De één probeerde de ander overeind te houden met als resultaat dat ze alle drie in de goot belandden. Voor mij een enorme ontnuchtering.

Wat zocht ik hier? Ja, voordat ik naar Curaçao kwam heb ik het eiland eerst op de kaart opgezocht. Ik wist er absoluut niets van. Ik kon niemand verstaan. Ik moest alles van vreemden horen, terwijl ik het nu juist zo graag van de mensen zelf zou willen horen. Ik wilde op gelijk niveau praten en dit is ook de aanvang geweest van mijn verzamelwoede... Woorden, uitdrukkingen, gebruiken... Ik wilde alles weten. Het volk doorgronden. Je komt bij een vreemd volk. Dan kun je niet je eigen emotionele gebruiken opleggen die je van huis uit hebt geleerd. Ieder volk moet dat zelf weten. Ik kom zelf uit Limburg en dan zegt men hier 'de Limburger past zich op Curaçao sneller en beter aan, omdat hij in Nederland ook tot een soort van minderheidsgroep

behoorde". Ik voelde mij echter toch bijzonder onmachtig om in deze cultuur onmiddellijk van leer te trekken. Je moet zitten, luisteren, kijken wat de gebruiken zijn, dat is het voornaamste.

Volgens pater Brenneker is de katholieke kerk nogal streng geordend. Zijns inziens zelfs te streng. "En dan gaat men al die emotionele uitingen - wat wel mag en wat niet mag - ook nog voorschrijven. Toch is het dirigisme van de kerk op het eiland wat afgezwakt, echter van de hele liturgie die door ons hier gevierd wordt zijn de mensen nu niet bepaald weg. Zodat er overal para-liturgie ontstaat. Montafeesten. Ik ben daarbij geweest. Ik wilde het zien. Ik zeg 'luister, mijn aanwezigheid is geen goedkeuring, ik wil het echter meemaken, dus laat mij maar in een hoekje zitten. 'Zo heb ik een paar van dat soort feesten meegemaakt en ik zag er positieve dingen in... Vooral dat iedereen zich daar thuis voelde... In de kerk is dat nog allemaal van boven af. Ik vind dat een contradictio, want het geloof is iets van binnen uit... al moet je natuurlijk wel de extreme uitwassen- en bruavormen die zich richten tegen de gezondheid - afkeuren.

HETE AARDAPPEL

Het uitoefenen van macht is iets levensgevaarlijks. Je moet je macht gebruiken om evidente volksfouten - zo die er zijn - uit de wereld te helpen. Maar zelfs dan moet je oppassen hoe je dat gaat doen. Modern gezien: honderden jongelui gaan aan de drugs en verpesten daarmee hun leven en dat van anderen. Dan zou je daar ex-communicatie op kunnen zetten. Maar wat kun je aan iemand doen die aan de drugs is. Want alle machten zijn minder dan drugs... Bidden, ja... Drugs zijn levensgevaarlijk. Ik ga geen vergif proeven om te kijken of het lekker is... Vernieling dat is het... Ik zou het voor geen 100.000 gulden proberen. Ik ben er als de dood voor... Voor geen 100.000 gulden mijn eerste milligram marihuana.

Nog even over brua gesproken... Dat is de hete aardappel, ook in mijn verhouding met de kerk. Alle pastoors en alle katholieken zijn tegen brua en niemand weet wat brua eigenlijk is. Om iets te kunnen bestrijden moet je het echter eerst bestuderen is mijn mening. Een arts pakt een geslachtsziekte of een kankergeval ook niet ongezien aan. Hij moet zich in de eerste plaats een oordeel vormen. Een bezoek van mij aan mensen die zich met bepaalde praktijken bezighouden steunt dan ook uitdrukkelijk op van tevoren gemaakte afspraken. Ik zeg: er zal best iets goeds inzitten al wordt brua voor het gemak maar al te vaak door elkaar geklutst met de curioso's, de geneesvrouwen, die soms tot veel resultaat komen.

Ik stuur zelfs in enkele gevallen met medeweten van de psychiater mensen door naar zo'n geneesvrouw. De aanpak is totaal anders. Bij de psychiater breekt het ijs niet. De psychiater schrijft en men denkt dan: Oh, alles wordt opgeschreven, dat komt dan in een vergadering, en dan word ik besproken. Dat wordt dan voorgelezen. Bij een geneesvrouw ben je een ochtend in huis - neem je kind maar mee - je drinkt koffie en helpt wat. Je wordt helemaal op je gemakt gesteld. En zo'n curiosa bekijkt dan ondertussen die hele mens van tot tot teen. Dat geeft dus een totaal andere benadering.

SCHAAPHERDER

Met de godsdienst moet dat mijns inziens ook", benadrukte Paul Brenneker, "want je moet de mensen niet te klinisch benaderen. Ik vind dat het onder de mensen verkeren de enige taak van de pastoor zou moeten zijn. Dat zou de essentie van de roeping moeten zijn. Een pastoor is een herder. Dat beeld is zeer goed gekozen. Ook de ouderwetse schaapherder liep midden tussen zijn schapen en kende ze allemaal bij naam. Het ambt is echter door allerlei ambtenarij veel te veel verstard. Veel jonge priesters voelen er niet meer zoveel voor om pastoor te worden. Wel priester, maar perse geen pastoor. Ze willen met de mensen samenleven en handelen zoals de omstandigheden hen ingeven.

Zelf ben ik nu rustend. Dat is voor mij een verlossing. Al die bijtaken, administratie, het onderhoud van de kerk en dergelijke rompslomp, dat is er nu gelukkig vanaf. Tussen haakjes, er zijn volgens mij in het verleden te veel kerken gebouwd. De één nog mooier, groter en hoger dan de andere. En dan de mensen maar tegen elkaar opbieden "kijk, wij hebben de hoogste kerk, wij hebben de mooiste". Dat noem ik onwaardige competitie. De kerk, dat is een groep mensen die ergens - het maakt niet uit waar - bij elkaar komt. De wereld is de kerk, of het nu hier of in China is... Ik ben nu altijd op weg, loop wat rond en maak hier en daar een praatje met de mensen...

Op Curaçao floreren momenteel nogal wat secten. Daar voelen sommige mensen zich toe aangetrokken. Dit is een zuivere onvrede met de gang van zaken zoals die nu is. De kritiek eigenlijk dat wij van allerlei bijzaken de grote hoofdzaken maken en de hoofdzaken teveel verwaarlozen. Echter, heel veel van deze lui maken tegelijkertijd dezelfde fout dat zij ook van diverse bijzaken weer hoofdzaken maken. Ik geloof meer: Al die secten, samen met de rooms-katholieke kerk, dat is één Christendom en laten we dan ook beginnen elkaar te helpen en niet te verketteren. Ik vraag mij overigens in gemoede af of je die secten wel in totaliteit als afgescheiden kunt beschouwen. Geestelijk bezien dan... Ik beschouw ze echt niet helemaal als afvalligen... Nee, nee, pertinent niet. Het stamt allemaal van dezelfde basis en wordt alleen op een andere manier beleefd.

Wanneer ik terugkijk op 45 jaar Curaçao dan kan ik zeggen dat er aan de buitenkant veel is veranderd, van binnen echter weinig. In de goede tijd van de Shell zijn er duizenden mensen van de knoek naar de stad getrokken. Dat archaïsche idee van 'je moet eerst een stuk grond hebben, wat beesten en dan trouwen' is verloren gegaan, want men woont in huurhuizen. Die huizen worden door de huisbaas niet goed onderhouden en de mens wordt zelf ook slordiger. Al dat vuilnis waar men momenteel iedere dag over praat bestond op de knoek niet... Rond een eigendomshuis was het schoon... Vroeger werd iedere koraal op zaterdag geveegd met een bezem. Wat brandbaar was werd verbrand. Het was daar schoon, het rook daar schoon. Met de Shell is er dus erg veel veranderd... Zeker, het heeft een flinke stoot aan de economische situatie gegeven...

CONCURRENTIE

Maar goed, je kreeg dus een andere mentaliteit. Het gouvernement moest ook maar voor goed betaald werk zorgen, maar de liefde voor het werk ging eruit. Het werd ook saaier werk. Aan de lopende band of steeds dezelfde moer aandraaien. Op zo'n knoek is intelligentie vereist. Hier moet je geiten zetten, daar schapen. Dit kun je verkopen, dat niet. Je moet de hele dag met de natuur samenwerken en dan ook nog voor je gezin zorgen. De meesten hadden er wat handwerk bij: Stoelen matten of bankjes maken. Het leven op Curaçao is dus zeer duidelijk vervlakt. Ja, al dat materiële... een grotere auto, een mooier huis... En daarnaast, ik sta er nog steeds verbaasd over dat ik met mijn serie volkskunde-boeken nooit enige concurrentie ondervind. Het zou toch goed zijn wanneer een Curaçaoënaar eens zo'n serie uitgaf. Met Ellis Juliana ga ik iedere donderdagmorgen op stap en dat is mijn behoud, want hij heeft betere Curaçaose oren dan ik.

Kort geleden, dat was zo'n heldere kop, maar hij praatte wat binnensmonds. Ik moet het dan twee of drie maal vragen. Ellis mist het echter wel. En kleine dingen die hij ziet en ik niet of omgekeerd.

Maar die concurrentie... Neem nou die Portugezen. Die komen op omdat ze allemaal samenwerken. De moeder werkt mee, de kinderen, de oom, de tante en de

"De echte brua", waarbij misbruik van de mensen wordt gemaakt komt overal voor", vertelt pater Brenneker. "Het is niet iets dat specifiek is voor Curaçao. Die echte brua dient bestreden te worden... Over het dansen met de almasola, met de duivel zullen we maar zeggen, krijg je vrijwel niets uit de mensen. Je verkoopt je ziel aan de duivel. Ook dit motief is internationaal. Denk maar aan Faust of aan Mariken van Nieuweghen, die met de duivel ging samenwonen. Dat dansen met de almasola is wel de zwaarste vorm van brua, waar men uit pure angst liever niet over praat. Dan moet je dus wel erg veel vertrouwen genieten om iets los te krijgen. Het komt echter zeer zeker voor en zal voor blijven komen...

Als je nou eens goed uitkijkt op Curaçao, dan zie je zeker een 20 huizen die zomaar in elkaar geduveld zijn. Je denkt dan, jammer dat zo'n huis niet bijgehouden is... Maar daar heeft iemand gewoond die leefde met de almasola en niemand durft die woning dan te huren.

Er is mij eens een huis aangeboden voor arme mensen. Zomaar, cadeau, voor niets. Een goed, groot huis, dat al zes maanden leeg stond. Ik zeg tegen die mevrouw: "mevrouw, luister, ik vertrouw dit niet, voor zo'n huis, zou u met gemak huurders kunnen krijgen". Ze had de sleutels al bij zich. Toen vertrouwde ik het nog minder. Ik heb die sleutel voor één dag aangenomen om even een kijkje te nemen... De volgende dag was ik daar nauwelijks of er komen drie, vier andere mensen, broers van die mevrouw. Ze waren gezamenlijk eigenaars van het huis en hadden ruzie met hun zuster.

De broers vertelden mij dat in het huis achter mekaar een paar mensen gestorven waren en dat men overeengekomen was om het maar te laten staan en het niet meer te verhuren. Ja, je weet met dit soort zaken absoluut niet wat de reden kan zijn geweest. We kennen de natuur niet helemaal..."

broer. Ze beginnen met een kleine toko. Na jaren iets groter en na vele jaren is dat een hele supermarket geworden. Dat is altijd zo geweest. De groep die van buiten kwam was het meest fris. Toen de Joden hier honderden jaren geleden kwamen waren het ook vreemdelingen. Nu zijn het bankiers of hebben mooie concerns. Je zag het in Suriname met de Javanen en Hindustanen. Deze mensen aten droog brood om hun zoons naar Holland te kunnen sturen. Dat zijn nu de advocaten en artsen. Ja, dit alles is volgens mij wel een algemeen menselijk verschijnsel maar niet op Curaçao... De meeste zaken hebben toch nog wel een aantal vreemdelingen.

Ik vind het bijvoorbeeld jammer dat de meeste restaurants in vreemde handen moeten zijn. Ik vind het jammer van de hotels... De intelligentie is hetzelfde... Maar de liefde voor een bepaald soort werk is wel verschillend. De vraag is daarenboven of dat werken wat wij gewend zijn van half acht tot twaalf en van half twee tot vijf wel zo ideaal is. Dat hoeft helemaal niet zo te zijn... Het hekje dat exact om tien voor half acht dichtklapt... Alles wat je teveel gaat regelen hoeft niet altijd naar tevredenheid te verlopen. Vandaar dat je vele Curaçaoënaars niet krijgt voor al dat superregelmatige werk of werk waar geen muziek bij is of waar je niet bij mag praten...

BELANGSTELLING EIGEN VOLK

Alle volken hebben 'waves', ze hebben golven. Je denkt dan - gezien de huidige economische situatie - wanneer je in zo'n golfdal zit 'dat je er nooit meer uitkomt. Dat hoeft echter niet waar te zijn en kan best in orde komen. Maar hoe precies. Ik weet het niet. Op korte termijn zie ik het niet verbeteren. Er zijn enkele duizenden werklozen. En lui die drie jaar niet gewerkt hebben kunnen niet meer werken. Als je al die tijd onder een boom domino hebt gespeeld lukt dat niet meer. Als een Portugees kind al van jongs-af-aan meehelpt in de zaak, dan krijgt het daar na enige tijd oog voor. Maar onder een boom met wat marihuana om de verveling tegen te gaan... dan ben je ongeschikt geworden. Al die onderstand - ja, de mensen moeten eten, ze moeten wat hebben - maar het zou idealer zijn als de mannen allemaal takken moesten kappen. Wat dan ook... Ik ben geen socioloog, maar ik zie het voor de naaste toekomst duister in..."

Pater Paul Brenneker: "Maar nogmaals, het kan best in orde komen. Holland heeft ook heel beroerde tijden gekend. Daar kom je overheen. Neem de jaren dertig toen ik kind was, dat waren heel slechte jaren die je iets leerden. Hier, met de goede banen die er nog steeds zijn, met de auto's, de luxe spullen, ziet men het nog niet zo slecht in. Als er twee, drie mensen in een gezin inkomsten hebben dan gaat het ook nog wel. Ze zien dan ook die anderen, die hopelozen niet...

Wat ik graag zou zien? Er gaan honderden Curaçaoënaars naar Nederland. Die worden socioloog, antropoloog of ik weet niet wat en dan komen ze hier en dan weten ze niets. Men moet meer studeren op het eigen volk. Ik heb dit al verschillende malen bij het gouvernement aangekaart: laat nu eens een tweetal mensen naar Nederland gaan waar ze een opleiding van een paar jaar krijgen. Wat sociologie, wat psychologie, wat antropologie, van alles wat... Laat ze overal stage lopen. En laat ze dan ook eens met Juliana en mij meelopen... Ook het punt van gesprekstechniek. Met mensen kunnen praten en kunnen constateren dat iemand iets ontwijkt, dat hij over een bepaald naar punt niet wil spreken... Als dit soort mensen nu eens mee zouden kunnen lopen...

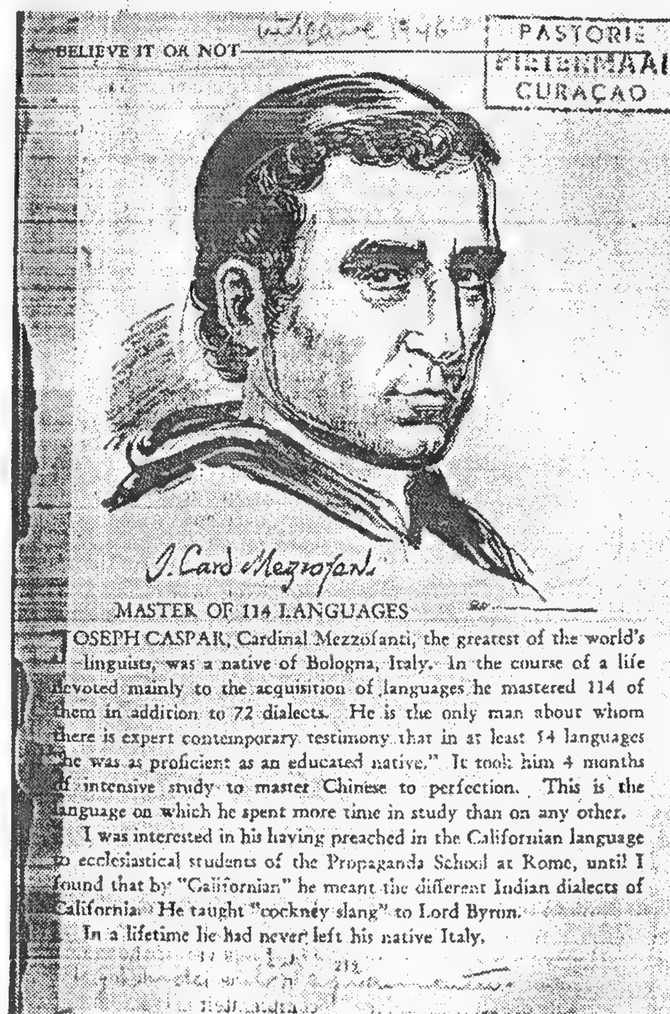
Het gaat er dus om de belangstelling voor het eigen volk te bevorderen. Volkskunde en het vermogen om de eigenaardigheden van je volk te onderkennen zijn essentiële bestanddelen van studie bij een samenleving op weg naar een onafhankelijke toekomst. Vooral als je een lerende taak hebt - neem een onderwijzer - dan vind ik dat je drommels goed op de hoogte moet zijn van de volkskunde van de mensen die je onderwijst. Dus dan kun je zeggen: Wat doet zo'n pater nou met brua? Ja, ja, wacht nou eventjes. Wat doet een dokter met kanker en aids? Aha... om het ergste te voorkomen... Je moet het weten.. het slechte moet je weten. Je kunt zoiets niet wegschuiven en jezelf wijsmaken dat het niet bestaat. Dat is de samenvatting van mijn 45 jaar op het eiland. Ik ben een zaaier, maar ik wil wel ontzettend goed weten waar die zaden terecht komen... Dat er een follow-up komt. Vandaar mijn boeken, waarop een vakman - ik ben helemaal geen vakman - voort kan borduren... Ik hoop dat zoiets nog eens door een Curaçaoënaar gerealiseerd kan worden"...

Negentiende eeuwse curiosum

Het oudste (?) kerstgedicht in het Papiaments

Via Maritza Eustatia, de bibliothecaresse van de bibliotheek van de U.N.A., ontving ik een heel oud religieus gedicht in het Papiament dat de naam van pater P.A. Euwens draagt uit wiens collectie het afkomstig is. Het betreft een dubbel gevouwen blaadje in het formaat van ruim veertien bij ruim negen centimeter. De titel- pagina bevat een vignet, de titel en de eerste strofe van het gedicht, pagina twee en drie bevatten de overige vier kwatrijen, opnieuw een vignet met "I.H.S." inscriptie en de vermelding van plaats, jaartal en maker van het twintig- regelig gedicht; de achterpagina is niet gebruikt.

Het betreft een kerstgedicht "Na honra di nacementu di N(os) S(eñor) J(esu) C(hristo)" dat poëtisch- technisch helaas niets voorstelt. In vijf strofen van elk vier meest gepaard rijmende verzen met een onregelmatig metrum in een niet op het Nederlands zoals gebruikelijk bij de religieuze 19e eeuwse uitgaven, maar op het Spaans geënte spelling, vertelt de dichter van de komst van Gods zoon om onze zonden te boeten en de hemel te openen voor de mens die voortaan de zonde moet vluchten. De obligate inhoud onderscheidt zich dus evenmin in gunstige zin van het doorsnee- kerstgedicht. Ook grammaticaal rammelt het gedicht aan diverse kanten; de dichter beheerste het Papiamento nauwelijks, getuige de fouten tegen woordvormen en constructies. Maar het bijzondere zijn het vroege jaartal: 1845, de plaats van vervaardiging: Rome en de dichter: **kardinaal Mezzofanti.**

BELIEVE IT OR NOT

PASTORIE
[illegible]
CURAÇAO

J. Card Mezzofanti

MASTER OF 114 LANGUAGES

JOSEPH CASPAR, Cardinal Mezzofanti, the greatest of the world's linguists, was a native of Bologna, Italy. In the course of a life devoted mainly to the acquisition of languages he mastered 114 of them in addition to 72 dialects. He is the only man about whom there is expert contemporary testimony that in at least 54 languages "he was as proficient as an educated native." It took him 4 months of intensive study to master Chinese to perfection. This is the language on which he spent more time in study than on any other.

I was interested in his having preached in the Californian language to ecclesiastical students of the Propaganda School at Rome, until I found that by "Californian" he meant the different Indian dialects of California. He taught "cockney slang" to Lord Byron.

In a lifetime he had never left his native Italy,

The Catholic Encyclopedia, deel X, New York 1911, wijdde op pagina 270/271 een uitgebreid lemma aan deze Guiseppe Mezzofanti die als het grootste talenwonder van de negentiende eeuw gold. Hij werd in 1774 in Bologna (Italië) geboren als zoon van een arme timmerman. Al op heel jonge leeftijd leerde hij een aantal talen, waaronder Zuidamerikaanse dialecten die hem onderwezen werden door Jezuïeten die uit hun missiegebied terugkeerden.

Hij studeerde theologie, werd priester en onderwees Hebreeuws aan de Bolognese universiteit. In 1815 werd hij biblio-

Vervolg z.o.z

Toneel en dans in St. Maarten

VROEGER: Het toneel zoals we dat vandaag de dag kennen, met een beroeps- regisseur, avondvullende stukken en een entreeprijs van zes dollar of tien gulden, is iets van de laatste jaren, maar vindt zijn fundament in het werk van mensen die vijftig en zestig jaar geleden voor het eerst iets begonnen te doen aan wat we nu "dramatische expressie" noemen.

Voor zover we hebben kunnen nagaan, was op St Maarten MISS BROWLIA MAILLARD een van de eersten die zich daarmee bezig hield. Ze is nu 84 jaar, woont in de Backstreet in hetzelfde huis waar ze in het begin van deze eeuw werd geboren, is nog heel helder van geest en wil graag iets over haar actieve leven vertellen. Ze heeft vele jaren gewerkt op de kleuterschool en de Zondagschool van de Methodisten- kerk, een baan die haar nu niet bepaald financieel verrijkte, maar geestelijk des te meer.

"Ik ben dankbaar voor alles wat ik heb kunnen doen", zegt Miss Browlia. "Geld had ik niet nodig, want mijn vader werkte voor mij, dus ik kon werken voor God en de kerk. Sinds ik een jong meisje was, hield ik me daar al mee bezig. Als iemand me nodig had en me niet kon vinden, zei mijn vader altijd: Ga maar kijken in de buurt van de kerk, dan zie je haar wel. Ik kwam op het idee om toneel met kinderen te gaan doen, toen mijn oudere zus me een paar boeken stuurde uit de States. We gingen toen bepaalde verhaaltjes uitbeelden. Ik maakte zelf de kleertjes voor de kinderen en regelde alles. Dat vond ik heerlijk. Dat was een tijd dat de mensen gelukkig waren. Later schreef ik ook de toneelstukken. We voerden ze op in de Brickbuilding om geld in te zamelen voor de kerk. We hadden stukken met religieuze inhoud voor Kerstmis en de Goede Week, maar ook veel sprookjes. De kinderen genoten er van en ik zelf ook. Tegenwoordig zijn de mensen veel te druk met geld verdienen en nog eens geld verdienen. Ik wou dat ze wat meer tijd zouden besteden aan hun kinderen."

Het culturele werk was nauw verbonden aan de kerk. Was dit bij de Methodisten zo, bij de Katholieken was het niet minder. De dames Carty uit de Frontstreet herinneren zich als de dag van gisteren, hoe met name pastoor Hendriks in de beginjaren 20 en pastoor Spekle in de beginjaren 30 zich daarvoor hebben ingezet.

Ook de Zusters Dominicanessen lieten zich niet onbetuigd. Zuster Agnes die aan het hoofd stond van het internaat, waar nu enkele klassen van de St Jozefschool zijn gehuisvest, had de leiding over de uitvoeringen die in het internaat zelf plaats vonden.

Het optreden van de jeugd bestond vaak voornamelijk uit het opvoeren van reidansen. Miss Marie Greaux was daarin gespecialiseerd. Jongens en meisjes in matrozenpakjes met versierde stokken in de hand, en op de piano begeleid, onderhielden het publiek op stijlvolle wijze. "Vroeger was het allemaal zo smaakvol en gecultiveerd. Nu is het allemaal veel ruwer. Soms geven ze op de TV wel eens een voorproefje van een stuk dat komen gaat. Het eerste wat je dan hoort, zijn vloeken en vieze woorden. Dat was er vroeger niet bij."

We maken nu een grote sprong van ongeveer 25 jaar en komen dan bij Zuster Bergia. Ze was hoofd van de MULO en werkte vooral met leerlingen uit de hoogste klassen (9e en 10e). In die tijd kon men op de planken zien: Robbie Cijntje, Lyanne Beaujon, Reynold Williams en Millicent de Weever. Toegang 25 cent, en ouders van de spelers gratis. Zuster Eucheria leidde het koor. Haar zanggroep trad tussen de bedrijven op, zodat de voorstelling een beetje langer duurde en men waar kreeg voor zijn geld. Een van de laatste stukken waarop men het publiek vergastte was: The Swallow.

NU

We maken nu weer een flinke sprong om meteen in de tegenwoordige tijd terecht te komen.

The Methodist Women League is nog steeds actief. Een van

...Miss Browlia, grondlegster van het toneel op St. Maarten...

Vervolg oudste ? gedicht

thecaris van de universiteit en later van de bibliotheek van het Vaticaan. Naast een onvoorstelbaar groot aantal talen studeerde hij etnologie, archeologie, nimismatica en astronomie. In 1838 werd hij kardinaal gewijd. De laatste jaren van zijn leven genoot hij een slechte gezondheid tot hij in 1855 stierf.

Mezzofanti was een talenwonder, omdat hij 38 talen perfect sprak, sommigen noemen zelfs het getal 54, waaronder Hebreeuws, Arabisch, Perzisch, Russisch, Chinees en de West- en Oosteuropese talen, waaronder Spaans en Porugees. Daarnaast kende hij nog een dertigtal talen minder volledig en zo'n vijftig dialecten. Deze talen beheerste hij als gebruiker, niet als taalkundige, aldus U. Benigni in de Encyclopedie.

Eén van de meer dan honderd talen die Mezzofanti "kende", moet dus Papiament geweest zijn, wat ons voor de vraag stelt, hoe hij daar in Rome — hij verliet Italië zijn hele leven niet — mee in aanraking gekomen is. Een afdoend antwoord heb ik op deze vraag niet gevonden.

Het is bekend dat er Jezuïeten op Curaçao waren in de eerste helft van de achttiende eeuw, maar die werden in de tweede helft van diezelfde eeuw al vervangen door Franciscanen en later door Dominicanen. Het lijkt me dus niet waarschijnlijk dat Mezzofanti op jonge leeftijd Papiament geleerd heeft van die Jezuïeten die uit Zuid-Amerika terugkeerden.

Hoe hecht waren de contacten tussen Rome en Curaçao in de 19e eeuw? De pauselijke nuntius mgr V. Spaccapietra die in Trinidad resideerde, respecteerde mgr Martinus Joannes Niewindt (van 1824 - 1860 op Curaçao), welke laatste ook diverse reizen in het hele Caribische gebied en naar Europa maakte.

Juist in het jaar 1842 werd Curaçao een apostolisch vicariaat. Niewindt werd in 1843 in Nederland tot bisschop gewijd. Deze kerkelijke verandering zal Curaçao in de belangstelling van de curie hebben geplaatst.

Maar "harde" bewijzen voor de wijze waarop Mezzofanti met Papiament in aanraking kwam, heb ik niet kunnen vinden. Dat blijft een vraag voor de (kerk)historicus; voor de in literatuur en taal geïnteresseerde is het overgeleverde resultaat van het contact — het gedicht zelf — het meest waardevol. Niet als literair produkt, maar als taalhistorisch gedenkteken druk ik het gedicht uit 1845 hierbij af.

NA HONRA DI NACEMENTU DI N.S.J.C.

A bini Hiu di Dios,
A bini pa salvá nos,
Na Belen el a nacé,
Y pa nos a padecé.

El ta Hiu di Criador,
Y di mundu ta Señor
Si, El hende a bira
Di picar pa nos librà.

Promer hende a cai,
Ma na tera a bini
Hiu di Dios pa destruir
Nos picar y cielu abrir.

O Clemencia! O Caridad!
O Grandeza! O Humildad!
Di Dios Hiu bahamentu,
Ta di hende subimentu.

Hende! Bo por bon sperà
Ma mesté Dios bon stimà;
Ma mesté picar hui
Obra santu nan haci.

IHS

Hacir na ROMA na luna di November 1845, pa su EMINENCIA CARDINAL MEZZOFANTI

WIM RUTGERS

de grote steunpilaren is Eulalie Meijers-Hazel. Deze groep trad op niet alleen op St Maarten, maar reisde in het verleden ook naar Anguilla en St Eustatius. Op dit moment wordt een optreden in Curaçao voorbereid. De oudere leden van deze groep zijn nog ex-leerlingen van Miss Browlia.

The Colebay Theatre Company is ontstaan uit de Methodisten Jeugdgroep van Colebay in het jaar 1979. De initiatiefnemers waren: Ann Meijers die de tegenwoordige voorzitster is, Louis Laveist en Victor Yay Marten die de eerste regisseur was van de club. Later zijn als regisseurs opgetreden: Louis Laveist, Roy Boasman, Roberto Arrindell, Eugene Bervoets en Ian Valz.

Eigenlijk is de Colebay Theatre Company méér dan een theatre company. Het is meer dan een toneelclub. Het is eerder een culturele groep die zich ook met andere culturele evenementen bezig houdt zoals kampvuur houden met verhalen vertellen, folkloristische zang en dans, ge-[illegible]ligheids- bijeenkomsten met [illegible]oolse keuken, en noem maar op. Het is ook de enige groep op St Maarten die verschillende keren heeft meegedaan met het Internationale Toneel- festival, dat elke paar jaar op Aruba wordt gehouden. De meeste leden zijn van Colebay of hebben een of andere band met Colebay, maar in principe staat de groep open voor ieder die lid wil worden en door het bestuur wordt aangenomen.

Verschillende stukken die door deze groep werden gebracht, zijn: The game, Doctor in spite of himself, The Nite-box, A raising in the sun, Sunofabitch, Old Story time, Backyard, Zingay.

The Qualichi Players lieten voor het eerst van zich horen in 1982 toen ze optraden tijdens SMAFESTA.

Qualichi betekent Vrouwenland, en deze toneelgroep heeft dan ook de unieke eigenaardigheid alleen maar vrouwelijke leden te tellen. Toneel is echter een spiegel van de maatschappij, en aangezien er in die maatschappij ook mannen rondlopen, moeten de Qualichi Players soms een beroep doen op mannelijke gastspelers, wat geen onoverkomelijke opgave is.

In het eerste jaar van hun bestaan kwamen ze regelmatig bijeen in het Summergarden- restaurant, waar ze vergaderden, repeteerden en ook opvoeringen gaven. Dat hield echter op toen dit restaurant afbrandde. Sindsdien werden hun voorstellingen gehouden in o.a. Little Bay hotel. Bekend van hen zijn de stukken Family Mele, Pregnant Women, Freedom song, en de kortere schetsen The Prime Minister en The Classroom, alle origineel St Maartense teksten van de hand van Linda Badejo-Richardson die ook de oprichtster van de groep is en doorgaans de regie voerde. Veel succes werd ook geboekt in oktober 1985 met "Mixed Couples", begonnen met een idee van Linda Badejo, maar geheel uitgewerkt door de vier spelers zelf samen met de regisseur Fabian Badejo. Na afloop van de voorstelling in Little Bay Hotel was er voor het publiek gelegenheid met de spelers te discussiëren over de karakters en de inhoud van het stuk.

Theater International is eigenlijk geen officiële toneelclub als zodanig, maar een groep rond Fabian Badejo, die in de afgelopen jaren enkele stukken produceerde. Indrukwekkende producties waren: in augustus 1984 "Pantomime" van Derek Walcott, en in maart 1985 "School's out" van Trevor Rhone. De meeste acteurs hierin zijn ook verbonden aan de MAC-Playhouse of de Adult Drama Workshop van het Cultureel Centrum.

The MAC-Playhouse werd op initiatief van de MAC-school (Methodist Agogic Centre) gevormd in januari 1985 tot vermaak en lering van de kinderen, en heeft tot nu toe vier producties op haar naam staan: Old King Creole, Cleo's café, The invention, The Spirit of Education. Het is een groep die bestaat uit leerkrachten van de school. Daarnaast werd in oktober 1985 een MAC-Playhouse van kinderen gevormd. Ze zijn nog in een voorbereidend stadium van optreden en hebben nog geen publieke voorstellingen gegeven.

Spellbound, een Stichting ter bevordering van Kunst en Cultuur, realiseerde in november 1984 "Fragments" van Murray Schisgal en in januari 1985 "The Star-spangled Girl" van Neil Simon.

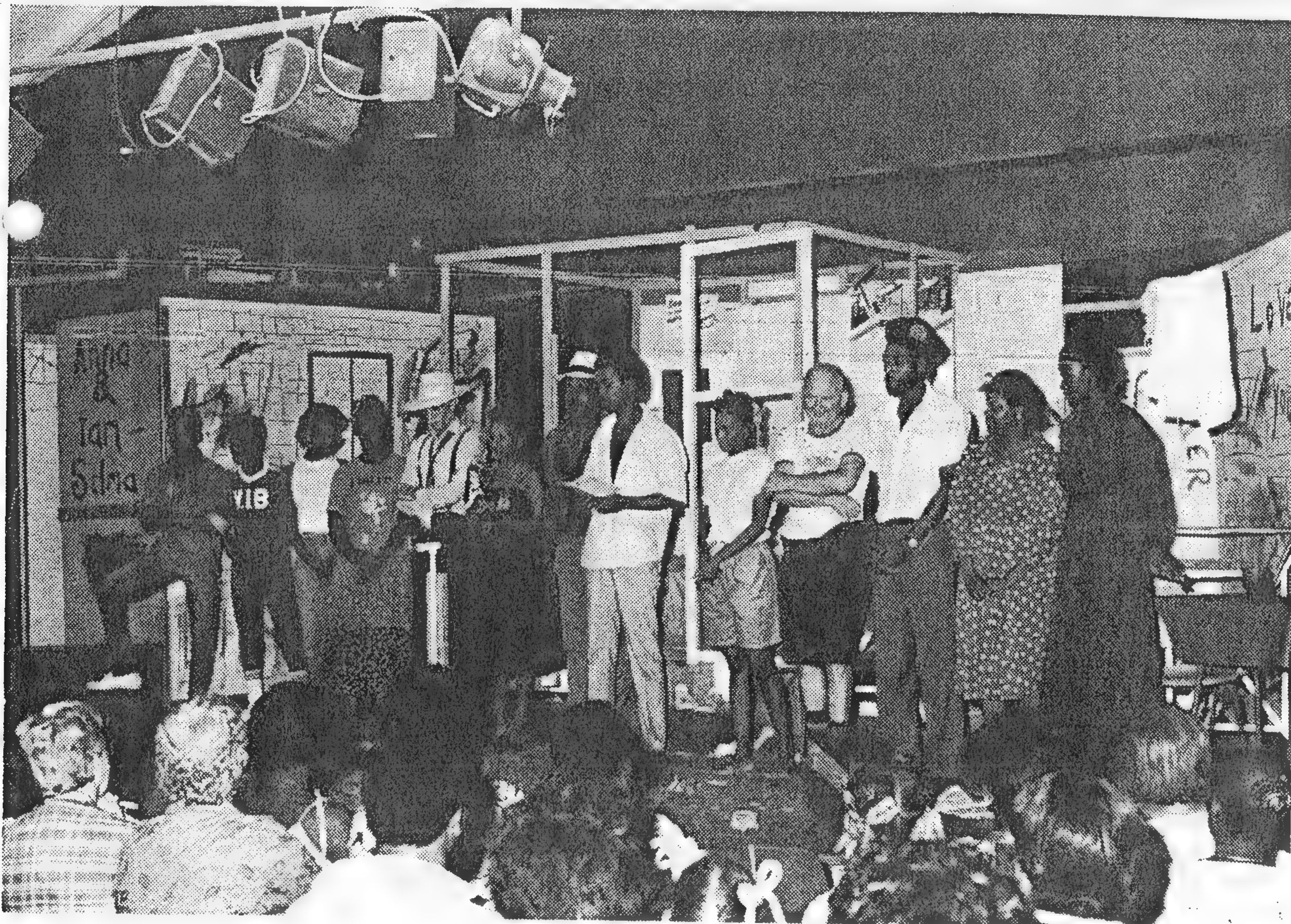
The T.A.C. (Teenage Acting Company) werd opgericht in augustus 1985. Een groep jonge mensen had zich gewend tot Millicent de Weever met het verzoek hen te helpen, want ze wilden zich met toneel gaan bezig houden. Ze ontmoette op straat Ian Valz en besprak het met hem. Zo ontstond de TAC. Millicent, de oud-leerling van Zuster Borgia, geeft zo de fakkel weer door aan de volgende generatie.

De TAC komt elke week bijeen in het Cultureel Centrum. Ze krijgen professioneel les, en hebben naast wat kleine schetjes, ook drie grote producties aangedurfd: "I know I saw the Gypsies", "The lonely insider", "Dance Bongo". Sommigen van hun leden hebben ook gefigureerd in stukken van volwassenen als jonge politie- agent, soldaat of toevallig passerende zeeman. Het is een groep waar St Maarten veel van verwachten kan in de toekomst.

The Adult Drama Workshop is het laatste jaar vrij frequent voor het voetlicht getreden. Het is een groep volwassenen die de toneelcursus volgen van Ian Valz, waar ook andere experts aan meewerken voor o.a. stemvorming en lichaamsbeweging. In het kader van deze cursus hebben ze verschillende stukken op de planken gebracht.

We noemen: "A Christmas Song", geschreven en geregisseerd door Ian Valz (december 1985); "The rope and the cross", een passie- en paasspel van Easton Lee (Jamaica), regie Ian Valz (maart 1986); "Moon on a rain-

...*"Moon on a rainbow shawl"* (october 1986)...

bow shawl", een klassiek Caribisch stuk van Errol John (Trinidad), regie Ian Valz (oktober 1986).

Het spel van deze groep staat op hoog peil en verschillende spelers hebben ontegenzeggelijk hun acteer- talenten ontdekt en ontwikkeld, dankzij de kundige leiding van de cursus en dankzij hun eigen interesse en toewijding. Ook veel belangstelling voor toneel bestaat er bij de jeugd. Er zijn drie groepen van "children's drama workshop", die in de nabije toekomst van zich zullen laten horen. Als eerste productie staat de kindermusical "Earthlings" op het programma.

Ian Valz kwam drie jaar geleden uit zijn geboorteland Guyana waar hij zijn eerste toneelervaring en -vorming opdeed. In 1981 werd hij uitgeroepen tot de "beste regisseur van Guyana", de jongste regisseur die ooit deze onderscheiding kreeg. Hij was daar ook de oprichter van een toneelgroep van beroepsspelers COPA (Company of the Performing Arts) en schreef naast vele korte verhalen enkele toneelstukken: "House of pressure", "Room to let", "Two is a crowd", "A Christmas Song", "The lonely insider" en "Masquerade". Dit laatste stuk werd in St Maarten geschreven, maar handelt over Guyana, en werd uitgekozen om het Caribisch gebied te vertegenwoordigen op een toneel- festival in Engeland. Hij is op het ogenblik verbonden aan het Cultureel Centrum van Philipsburg, in dienst van de St Maarten Council on the Arts. Hij houdt zich intensief bezig met de toneelvorming van volwassenen, teenagers en kinderen, acteert, regisseert en produceert, en werkt mee aan alles wat de dramatische kunst op St Maarten kan bevorderen.

"Hier op het eiland zit een schat aan verborgen talenten, heel veel potentieel, dat kan wedijveren met menig eiland in het Caribisch gebied", zegt hij. "Het is alleen jammer dat we vaak in primitieve omstandigheden moeten spelen. Bijna geen faciliteiten zoals goede belichting etc. Dat beperkt onze mogelijkheden. De discipline is ook niet altijd wat het zou moeten zijn: niet of te laat verschijnen op de repetities, gebrek aan concentratie. Als dat wat verbetert, zullen we veel meer kunnen bereiken. De verschillende groepen zouden ook meer moeten samenwerken. Er zou meer contact tussen de groepen moeten zijn, uitwisseling van ideeën.

We hebben ook een grotere schouwburg nodig. Het publiek is nu altijd veel te beperkt door de te kleine ruimte. Daardoor zijn ook nog niet genoeg mensen getuigen dat het toneel op St Maarten aan het opleven is. Met een groter publiek kun je ook meer interesse kweken en dan krijg je meer deelname. Dan kun je komen tot straattoneel, buurttoneel, toneelwedstrijden tussen de scholen, clubs, kerkgroepen, woonwijken.

Studiebeurzen om een opleiding te volgen aan een toneelschool zijn onontbeerlijk. Theater is niet alleen een wijze van ontspanning, het kan ook een levensvervulling zijn. En dan zijn er heel wat technieken die je moet bestuderen en aanleren.

De overheid zou haar houding moeten wijzigen. Nu hangt alles af van privé personen en Stichtingen die de cultuur willen bevorderen. Er moeten voorzieningen worden getroffen voor alle vormen van cultuur. Er moet geld op tafel komen voor toneelkunst, en niet alleen voor Carnaval."

Op de vraag wat voor hem de hoogtepunten zijn van de afgelopen drie jaar, antwoordt hij dat er voor hem persoonlijk hoogtepunten zijn in drie categorieën:

1. Het begin van de toneelworkshop voor volwassenen en de manier waarop men daaraan deelneemt.

2. Het van de grond komen van een maandelijks TV-programma "Mortar 'n Pestle", dat de aandacht wil vestigen op allerhande culturele elementen in verleden en heden.

3. De opvoering van in het bijzonder twee stukken: "The rope and the cross" (dat hij regisseerde en waarin hij de uitdagende rol van Judas vertolkte) en "Pantomime" (waarin hij een van de twee spelers was, kort na zijn aankomst op St Maarten).

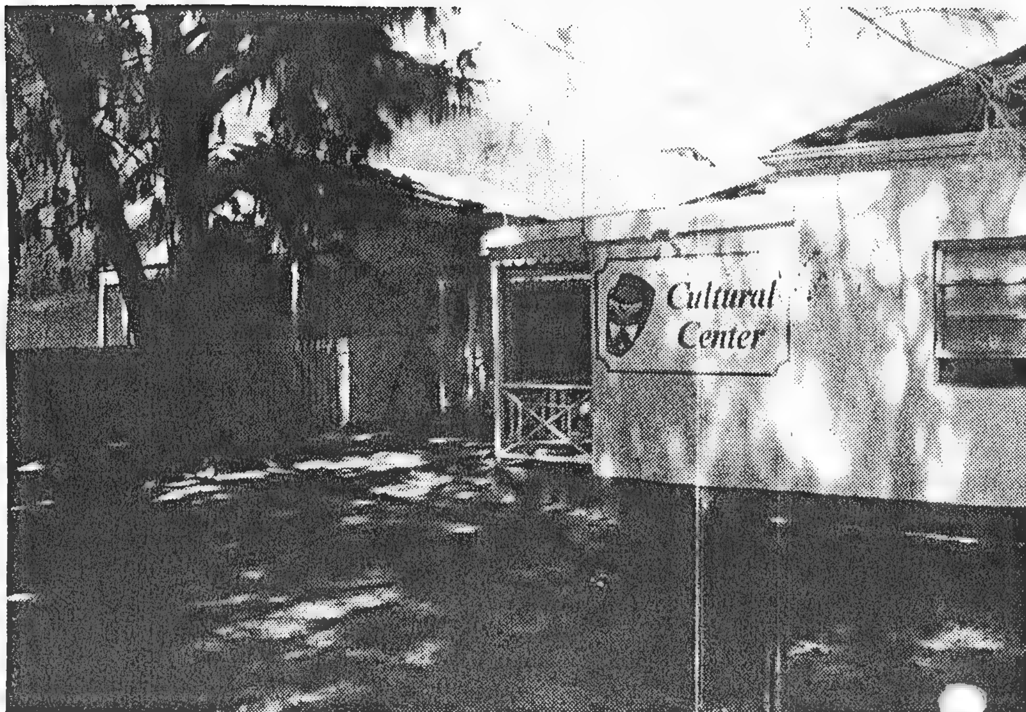
Wat doe je liever: acteren of regisseren?

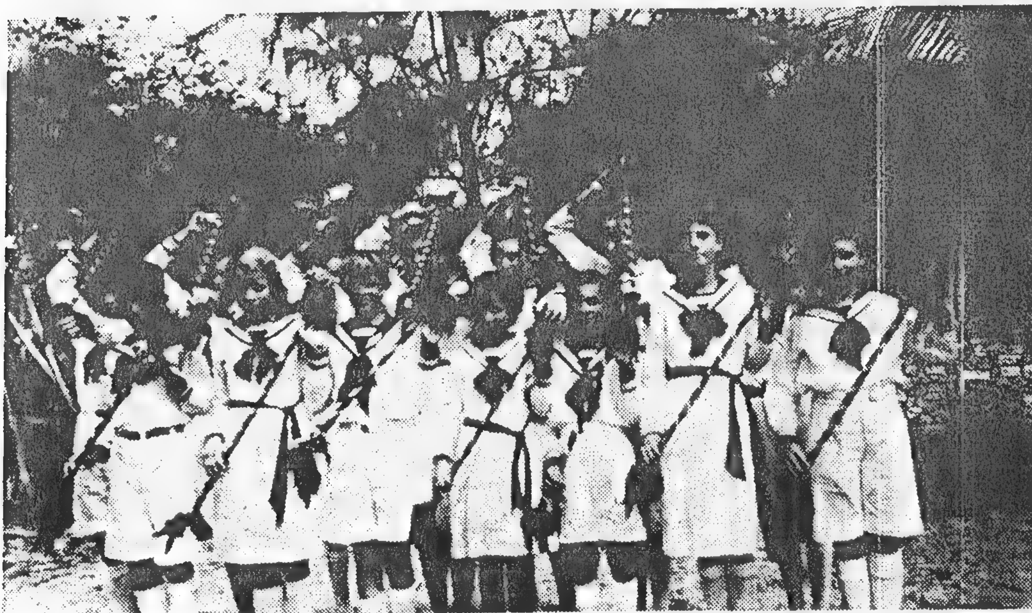
Zonder enige aarzeling zegt hij: "Regisseren. Als je speelt, heb je als het ware te maken met maar één dimensie. Ik wil eigenlijk alleen maar spelen als het een uitdaging voor me is. Ik heb verschillende keren rollen moeten spelen die niet naar mijn zin waren. Maar als je regisseert, is het heel wat anders. Je moet je in alle karakters kunnen inleven, en het heeft ook iets toverachtigs, dat je dode letters uit een boek tot leven ziet komen, tot een concrete uitbeelding. Bovendien heb je met veel meer aspecten te maken dan het acteren alleen: de belichting, het geluid, het decor. Van alles komt er bij kijken. Het hele stuk wordt iets van jezelf."

DANS

Ook het dansen neemt op dit moment een belangrijke plaats in op St Maarten. Onze informant aangaande deze taak van expressie is de heer Cees van Dolderen, directeur van de Motiance Dance Company. Al enkele jaren was er een aantal dansscholen die min of meer floreerden en een langer of korter bestaan hadden. Toen de "Reinfeld School of Dance" in 1985 naar Venezuela verhuisde, en er

...Cultureel Centrum in de Backstreet...

...rei dansen...

door Frank Ernest Zaandam (onderwijsdeskundige)

De echte Toren van Babel ofwel 'Naar een gerichte taalpolitiek en taaldidactiek'

door:
Frank Ernest Zaandam

I. Inleiding

VOLGENS de bijbelse overlevering (Genesis II, 1-9 werd de toren van Babel gebouwd door de afstammelingen van Noach om naar de hemel te klimmen. Hun hoogmoed werd echter afgestraft met wat bekend werd onder de Babylonische spraakverwarring; een verwarde toestand, ontstaan doordat iedereen door elkaar praatte en niemand nog iets begreep van hetgeen werd gezegd. In de ogen van de Israëlieten was de toren van Babel het symbool van de verwarring, die de straf was voor de zonde van de hoogmoed.

De Grieken echter kenden de toren als o.a. het graf van Belos (een god). Een gebouw van acht verdiepingen, waar nieuwjaarsfeesten zich voltrokken, o.a. de riten van het heilige huwelijk (hiërogamos).

De symboliek van de toren van Babel is ook van toepassing op de taalsituatie van Aruba en de Antilliaanse eilanden. Veel is er hierover gezegd en gesproken, doch men ontkomt niet aan de indruk dat wat betreft het taalonderwijs op ons(ze) eiland(en) er een babylonische spraak- verwarring heerst: De spraak- verwarring spitst zich toe op een aantal aspecten van de taalsituatie en het taalonderwijs, namelijk:

a. De vraag of de moedertaal (als voertaal) in het gehele basisonderwijs ingevoerd moet worden.

b. Nauw hieraan gerelateerd, de vraag of het Nederlands toch ook (weliswaar in een later stadium) voertaal dient te zijn of als vreemde taal aangeleerd kan worden.

c. De vraag of Spaans en/of Engels als vreemde taal naast de moedertaal in de basisschool geïnstrueerd dient te worden.

d. Taalkundige aspecten van het probleem zoals spelling, grammatica en woordenschat.

Of we met een monument van verwarring (Israëlieten) of één van de vreugde communicatie en ontwikkeling (Grieken) te maken hebben, hangt geheel af van de inrichting van ons onderwijs. Beter gezegd, welk taalbeleid met daaraan verbonden didactische aanpak moeten wij voorstaan, willen wij spreken van de echte Toren van Babel.

II. Gunstige omstandigheden — Gal'perint Taalbewustzijnstheorie

De moedertaal als instructietaal in het onderwijs invoeren is een kwestie waarover wij met zijn allen eens zijn. De "issue" is in welke vorm dient dit te gebeuren. Met name de ouders (ja, en ook leerkrachten) van Arubaanse en Antilliaanse schoolgaande kinderen staan nogal huiverig ten opzichte van het idee om Papiamento in de basisschool in te voeren. Deze vrees heeft zijn oor-

Vervolg 2.0.2.

Vervolg Toneel/Dans in St. Maarten

...Motiance Dance Company...

geen plaats meer was voor de leerlingen waar zij zich verder zouden kunnen bekwamen, richtte de heer Van Dolderen zijn eigen centrum op, dat nu bijna tweehonderd leerlingen telt met als instructrices Debbie Hyman-Hodge (basic movement en moderne dansen) en Tara Dawn Bach (Jazzballet en company tap dance), terwijl Lorraine Lopez als onafhankelijke instructrice meewerkt (gymnastiek). Als part time medewerker is er Randolph Merien (Yoga) en de aspirant instructrices Mercedes Wyatt en Nathaly Carty.

Het dansen heeft velerlei aspecten. Als belangrijkste elementen van het dansen worden vooral de artistieke en culturele elementen genoemd, onmiddellijk gevolgd door de educatieve en physieke elementen. Het vereist ook een hoge mate van discipline, zowel in de klas als vóór en gedurende de voorstellingen.

De Motiance Dance Company is op dit moment gespecialiseerd in Modern Ballet, maar men is ook bezig met lessen in ethnische, klassieke en folkloristische dansen. Debbie Hyman, Mercedes Wyatt en Nathaly Carty zijn in de zomervakantie naar New York geweest waar zij enkele weken een speciale training hebben gevolgd die nu al zichtbare resultaten afwerpt.

De Company heeft een soort studiebeurs- fonds om talentvolle studenten voor langere of kortere tijd uit te zenden en om instructeurs van elders hierheen te halen om workshops te leiden, en zo een grotere variatie in dansvormen te kunnen aanleren. De Motiance Dance Company is ondanks haar korte bestaan al een begrip op St Maarten geworden en menigeen ziet uit naar de komende voorstellingen. De Company zelf is van plan meer contact te zoeken met andere eilanden en een nauwere samenwerking te bewerkstelligen met de St Maarten Council on the Arts.

sprong in de gedachte dat invoering van Papiamento, het Arubaanse (Antilliaanse) kind beperkt in zijn mogelijkheden om zich te oriënteren in de wereld *(foto 1)*. Dat deze huiver bestaat vind ik niet ten onrechte, omdat de plannen met betrekking tot invoering van Papiamento tot nu toe te weinig (of geheel niet) aangeven welke plaats **het vreemde — taalonderwijs** in het geheel krijgt. Op zich heel vreemd, omdat het klimaat op onze eilanden voor het onderwijs in vreemde talen vrij gunstig is. Allereerst bestaat ruimschoots de mogelijkheid op Aruba (en de Antillen) van buitenschools contact met een vreemde taal (Spaans, Engels). Niet alleen op het eiland zelf (Aruba heeft nog steeds een Engels- sprekend bevolkingsdeel), maar ook door onze bijzondere ligging in het Amerikaans werelddeel (Spaans Zuid-Amerika, Engels Noord-Amerika). Om maar niet te spreken van de tv-uitzendingen in de vreemde taal zowel lokaal als internationaal.

Tot dusver verrichte onderzoekingen wijzen uit dat de resultaten van het vreemde- talenonderricht in het primaire onderwijs (basisonderwijs) positief zijn als de op school geleerde taal ook buiten schoolverband kan functioneren. Dat is voor het Spaans en Engels zonder meer het geval; het Nederlands is wat dit betreft problematischer. Aruba (Antillen) heeft (hebben) dus een talen- infrastructuur dat ontwikkeld kan worden. Met deze gunstige omstandigheden als uitgangspunt is het onontbeerlijk dat het **taalbeleid** op Aruba (Antillen) gezien moet worden in het licht van de relatie **moedertaal - vreemde taal.** Om met Gal'perin te spreken de moedertaal moet van "vijand tot bondgenoot" gemaakt worden in deze relatie.

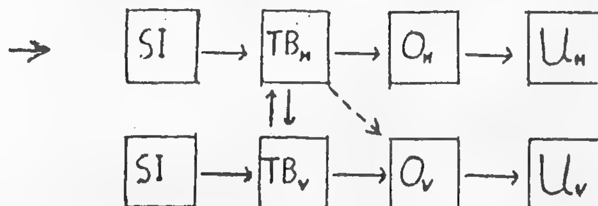
Concreet gesteld: bij het aanleren van een vreemde taal heeft de moedertaal een **zeer nuttige functie**. Gal'perins **taalbewustzijns- theorie** is hierbij zeer relevant. Het moedertaalonderwijs heeft tot taak de leerlingen bewust te maken van hun moedertalig bewustzijn (TB^m). Bij het aanleren van een tweede (of andere) taal is dit van eminent belang. Immers, hierdoor is het mogelijk de leerlingen een vreemdtalig- bewustzijn bij te brengen (TB^v). Met andere woorden, kinderen leren zien door een andere (taal) bril *(foto 2)*. Deze theorie kan men als volgt voorstellen:

..."Kinderen leren zien door een andere taalbril"

SI: Spreekintentie
TB^m: Taalbewustzijn - moedertaal
O^m: Operaties - moedertaal
U^m: Uiting in moedertaal

TB^v: Taalbewustzijn vreemde taal
O^v: Operaties - moedertaal
U^v: Uiting in vreemde taal

Het blijkt dat toepassing van Gal'perin taalbewustzijns- concept een beter resultaat levert dan de traditionele onderwijsmethoden. Het komt mij voor dat een taalbeleid gebaseerd op deze theorie heel wat ouders en leerkrachten in het onderwijs zal geruststellen.

II. Van een passief naar actief taalbeleid

Tot vandaag de dag gaat menig oud-MULO- student er prat op dat in hun tijd het vreemdetalenonderwijs zeer intensief was en steeds zijn vruchten heeft afgeworpen. Er zit hier zeker een kern van waarheid in. Echter door veranderingen in het onderwijs (o.a. de mammoetwet) heeft er ongetwijfeld een verschraling van het talen- onderwijs plaats gevonden. Ik bedoel hier niet te zeggen dat wij moeten terug grijpen naar de oude aanpak, waarbij het laten leren van lijsten van woorden zonder een zinvolle context als didactische principe gehanteerd werd. Wat ik wel beoog is hantering van het vroegere standpunt, dat men zich verstaanbaar kan maken in verschillende talen op ons eiland. Met de nieuwe en betere taalkundige, psychologische en didactische criteria is het zelfs mogelijk op vroegere leeftijd, met name in het basisonderwijs, het vreemde- talenonderwijs aan te vangen. Dit houdt voor ons in dat met de introductie van Papiamento als voertaal in het basisonderwijs voorzieningen worden getroffen om vreemdetalen onderricht te effectueren.

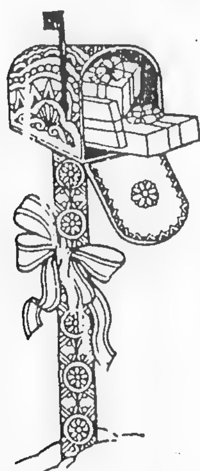
Een blind staren op introductie van de moedertaal zonder actief talenbeleid in het algemeen, **betekent inderdaad isolatie van onze kinderen.**

Ik ben dan ook een voorstaan-

..."Kinderen leren zich te oriënteren in onze wereld"

voertaal zowel Nederlands, Engels en Spaans als vak te introduceren in het basisonderwijs. Let wel, de vreemde talen komen dan pas aan bod nadat de moedertaal systematisch en volledig is geïnstrueerd. De jaren voor het aanleren van de vreemde taal (talen) worden aangevoerd

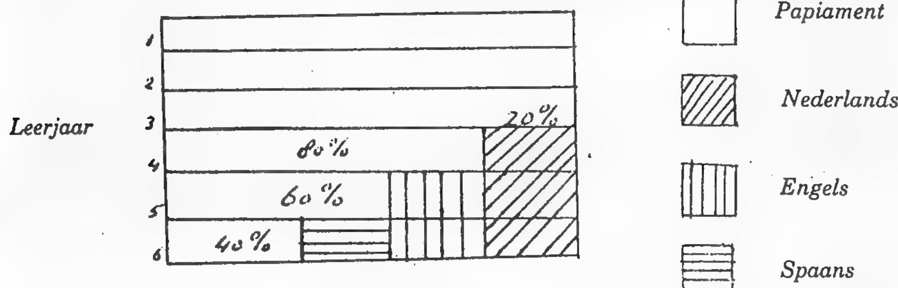
..."Elkaar leren verstaan onge acht culturele verschillen"

algemene principes, structuren en begrip van de functies van de moedertaal aan te brengen bij de kinderen. Studies tonen aan dat rond het tiende jaar de gevoelige periode bij de kinderen aanbreekt om vreemde talen aan te leren. Dus rond het vijfde jaar van het huidige basisonderwijs. Voorwaarde is echter dat het taalmilieu buiten de school zich ook hiervoor leent. Uitgaande van deze feiten kom ik tot een schets van een model van een actief taalbeleid in het basisonderwijs:

Een geleidelijke opbouw is noodzakelijk. Verder blijkt dat hantering van betere (effectievere) didactische principes, een enorme tijdwinst betekenen ten opzichte van de huidige omslachtige, ineffectieve onderwijs- methoden (methodiek) die wij in het taalonderwijs bezigen.

Nu blijkt het belang van hantering van de moedertaal als voertaal.

Onderzoek naar het moedertaal- onderwijs in de Sovjetunie (Ajdarova, Savelova en Markova) toont aan dat methoden ont-

wikkeld kunnen worden die kinderen inleiden in het systeem van **linguistische verschijnselen.** De onderzoekers hebben geconstateerd dat in het traditionele taalonderwijs aan de leerlingen in de basisschool linguistische informatie wordt aangeboden als voldongen feit.

Het blijkt dat bij een **betere taaldidactiek** kinderen in staat zijn het taalsysteem op een kinderlijke manier te reconstrueren. Hun onderzoek is geconcentreerd op het doorbreken van de "vanzelfsprekende eenheid" tussen de moedertaal en de werkelijkheid. Eenvoudig gezegd het kind moet het verschil kunnen zien tussen een voorwerp (bv. echte **"bal"**) en het woord (geschreven woord **"bal"**). Het woord kan je niet schoppen, de echte bal wel.

Op basis hiervan kan het kind verschillende handelingen verrichten, bv. verandering van de woordvorm bv. de bal - ballen en het verschil aangeven tussen deze twee woordvormen. Ook kan het de delen opsporen die het verschil veroorzaken (bal - bal/**len**). Aldus krijgen de kinderen de beschikking over **algemene linguistische analyse- methodes** voor de taalwerkelijkheid, die hen in staat stellen zelfstandig de relatie- systemen tussen de verschillende taalvormen vast te stellen. (In de nabije toekomst zal ik uitgebreid omtrent deze onderzoeken in de vakbladen publiceren.) Op een heel belangrijk feit wens ik te wijzen. Uit het onderzoek blijkt dat de kinderen de algemene **linguistische analyse- methoden** van de moedertaal ook toepassen bij het aanleren van een vreemde taal, ondanks het feit dat de elementen in de vreemde taal niet overeenkomen met die van de oorspronkelijke taal. Er vindt transfer (overbrenging) plaats van de verworven analyse- methoden naar nieuw materiaal (het aanleren van een nieuwe taal).

Dit gegeven is voor ons van uitzonderlijk belang bij de aanpak van het vreemde- talenonderwijs in onze scholen.

In de praktijk betekent dit het hanteren van betere didactische principes, zoals *(foto 3)*

a. Een betere **leerstof- ordening** dan vroeger: in plaats van het instampen van rijtjes woorden; het selecteren, concentreren en systematisch herhalen van het taalaanbod.

b. In plaats van het "spontane" leren waarbij het kind door vallen en opstaan de taal leert, **systematisch onderwijs** geven. Hierbij is in hoge mate vastgelegd wat leerling en leraar met het taalmateriaal moeten doen.

c. Het leven van een vreemde taal is gebaseerd op het principe van de **eentaligheid.** Een eigen vreemde- taal- systeem wordt opgebouwd, gescheiden van de moedertaal (let op dat dit niet in tegenspraak is met het aanleren van een algemene linguistische analyse- methode).

Indien deze effectieve taaldidactiek in ons onderwijs ingang vindt, ben ik van mening dat van overbelasting van onze kinderen geen sprake kan zijn.

Opname van het Nederlands heeft twee motieven:

a. het zal geruime tijd duren voordat het Nederlands geheel uit het onderwijs verdwenen is;

b. er zullen steeds kinderen zijn die hun vervolgstudies in Nederland doen.

het model gaat uit van de huidige structuur van het basisonderwijs. Moedertaal- onderwijs heeft in dit model een spilfunctie.

IV. Konsekwenties voor de taaldidactiek

Betekent het aanleren van drie vreemde talen in het basisonderwijs geen overbelasting van het kind, zullen velen zich afvragen. Ik ben van mening van niet. Allereerst toont het model aan dat de drie delen niet tegelijkertijd ingevoerd hoeven te worden.

V. De Echte Toren van Babel

Hoevelen van ons maken niet dagelijks mee, dat het toch wel eens een prettig gevoel is om met je medemens te communiceren, ook al is dit in een vreemde taal. Uit ervaring weten wij allemaal dat wij van buitenlanders vaak een pluimpje krijgen voor onze talenkennis. Laatst nog fungeerde ik in Caracas in een café als een soort tolk. Een heer uit St Lucia wenste graag een "arepita", maar kon letterlijk geen woord Spaans spreken. De kelner op zijn beurt kreeg geen zinnig woord Engels over zijn mond. En daar stond ik tussen in van het Engels naar het Spaans vertalend en omgekeerd.

Na mijn broeders deze dienst te hebben verleend, nipte ik tevreden verder aan mijn rumcola. Is dit dan niet de echte toren van Babel? Kunnen wij gezien onze unieke situatie in ons on-

De Gertrude Judson Public Bicentennial Library

Misschien klinkt het merkwaardig voor wie de Bovenwindse eilanden nu kent, maar het bibliotheekwezen is er vroeger van de grond gekomen dan op Aruba en Bonaire.

Op St. Eustatius gaat de bestaande openbare Bibliotheek, ontstaan in 1983 uit een fusie tussen de Gertrude Judson Library en de Bicentennial opgericht in 1976, terug tot begin 1922, toe de Gertrude Judson Library zelfs nog een paar maanden eerder vóór de toenmalige gouvernements- bibliotheek op Curaçao werd geopend.

St. Eustatius was het eerste eiland waar in 1903 de eerste Algemeen Nederlands Verbond (A.N.V.) bibliotheek tot stand kwam. Helaas valt er van de bibliotheek niet veel te vertellen, omdat gegevens verloren zijn gegaan. In elk geval bestond zij nog in 1919 toen gezaghebber Gerrit J. van Grol aftrad en met zijn vrouw, die zich had ingezet voor de bibliotheek, het eiland verliet in juli 1919. Het vertrek van gezaghebber Van Grol stond in verband met een verandering in het bestuurssysteem van de Bovenwindse eilanden.

In 1919 kreeg men één gezaghebber op St. Maarten, vertegenwoordigd op Saba en St. Eustatius door de daar werkzame ontvangers.

De ontvanger, belast met het bestuur op St. Eustatius, was in 1919 Benjamin Irving Mussenden. Enkele weken na zijn ambtsaanvaarding kreeg hij bezoek van een Noord-Amerikaan, ene C. Grand-Pieree, iemand die het Caribische gebied bezocht in verband met een onderzoek naar de mogelijkheid voor het kweken van suikerriet. Tijdens de besprekingen bracht de ontvanger de noodzaak naar voren van de lectuur-voorziening. Grand-Pieree had relaties met de Public Library in New York, die enige tijd later twee kisten met boeken zond.

Ook kende Grand-Pieree ene mevrouw Gertrude Schachner, geboren Judson, die hij voor het plan een kleine bibliotheek op St. Eustatius te stichten wist te maken. In 1922 stuurde zij 750 boeken uit de bibliotheek van haar vader, dit was de oorspronkelijke collectie van de naar haar vernoemde 'Gertrude Judson' bibliotheek en omvatte alleen werken over letterkunde, wijsbegeerte en godsdienst uit de vorige eeuw in prachtige goud-opsnee verzamelbanden die een sieraad zijn voor de boekenkast, maar die alleen door een enkeling gelezen worden.

Helaas is door het gebrek aan goede zorg en de aanwezigheid van ongedierte het grootste deel van deze boeken niet meer in de bibliotheek aanwezig.

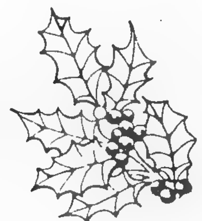
Mevrouw Schachner werd de stichtster van de naar haar meisjesnaam vernoemde bibliotheek. Zij woonde in die tijd in Chicago en verhuisde later naar Californië vanwege haar gezondheid en overleed daar ook. Haar zoon kwam in 1971 nog een bezoek brengen aan de bibliotheek.

Op 19 februari 1923 werd er een vergadering gehouden in dit gebouw het is een van de weinig voorbeelden van een etage woning gemaakt uit de gele bakstenen waarschijnlijk uit de achttiende eeuw.(zie foto) En werd door de bibliotheek gehuurd, en deed als bibliotheek dienst.

Aanwezig waren de heren B.I. Mussenden, J.W. Horton, A.K. Valks, H. Johnson, N. Mussenden, Dr. Liles, Th. Schotborgh, G. Every, R. Baay, J. van Putten, F. Cruger, H. Brown, pastoor Exler en de dames A. Southern, L. Johnson, I Pandt, Turner, J. Mussenden en R. Cockfield.

Alhoewel de boeken ontvangen waren en het gebouw in gebruik was en bekend als the 'Library' was er nog geen bestuur gevormd tot ongeveer een jaar later want in die tijd moest men net als nu wachten tot dat er een notaris op het eiland kwam om de statuten en het huishoudelke reglement op te maken.

Dat was 2 juni 1923. Toen

kreeg de bibliotheek rechts- persoonlijkheid bij het gouvernements- besluit no. 617. De vereniging werd voor een periode van 29 jaar en 11 maanden gevormd.

Deze periode liep van 1923 tot 1952 toen deze werd georganiseerd.

---

derwijs, niet beginnen aan de opbouw van de echte toren van Babel, door onze kinderen een gedegen talen- onderwijs aan te bieden *(foto 4)*.

In dit kort tijdsbestek heb ik aangetoond dat er voldoende (wetenschappelijke) wegen zijn om hiermee aan te vangen. In dit artikel ben ik voornamelijk uitgegaan van een effectieve aanpak in het basisonderwijs.

Doch hierbij kan het niet blijven. Voortdurend hierop dienen wij meer en beter het talenonderwijs op ons eiland aan te pakken. Dit kan door de oprichting van talenscholen (tolk) en uitbreiding van de talencursussen op Aruba. Steeds volgens de nieuwe en betere inzichten op dit gebied. Hieraan beginnen is geen teken van hoogmoed, zoals de Israëlieten de toren van Babel zagen, maar meer één van vreugde.

Vreugde om het feit dat je met je medemens in contact kan zijn.

F.E. ZAANDAM
Aruba, december 1986

..."Betere didactische principes hanteren in het talen- onderwijs"

...·Bicentennial Library·...

"BICENTENNIAL LIBRARY"

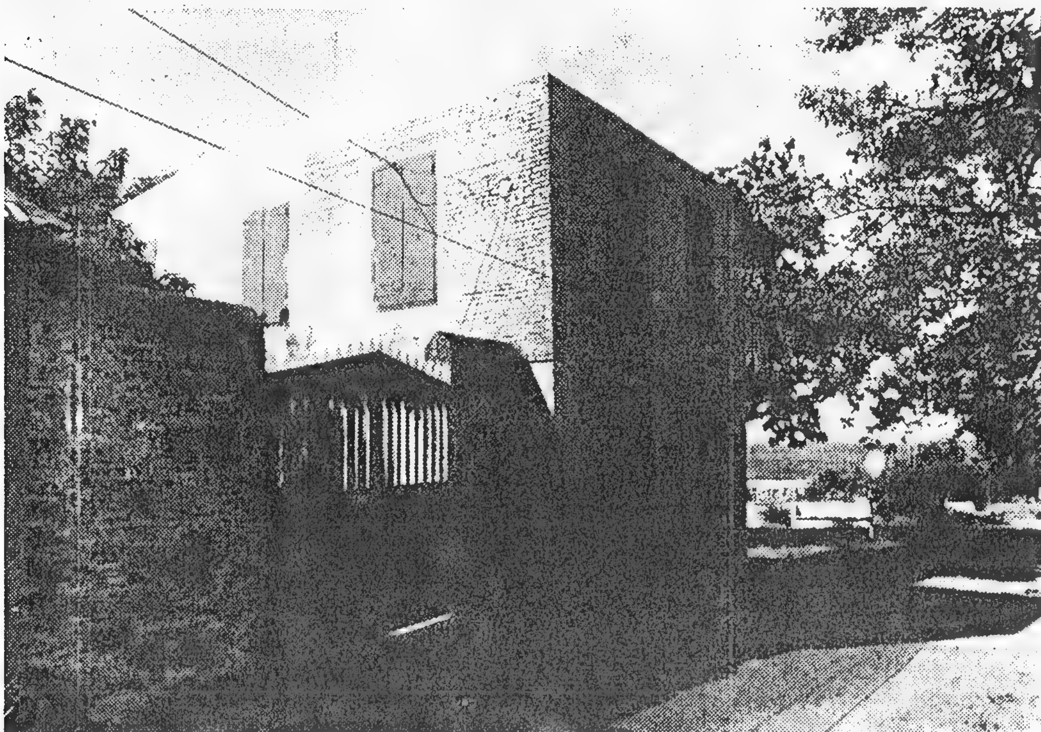
In 1976 werd nog een bibliotheek op St. Eustatius opgericht, het jaar dat de Verenigde Staten 200 jaar onafhankelijkheid vierde en het jaar dat ook St. Eustatius het feit herdacht dat in 1776 het eiland als eerste buitenlandse mogendheid het bestaan van het onafhankelijke Amerika erkende door het afvuren van saluutschoten. Evenals de Gertrud Judson Library toentertijd was deze bibliotheek gestart met schenkingen uit de Verenigde Staten en Puerto Rico. Een bord in het gazon voor het Fort Oranje herinnert er nog aan dat de inwoners van Yonkers St. Eustatius geadopteerd hadden in hun Bicentennial project.

Tot december 1980 is de Gertrude Judson Library gehuisvest geweest in hetzelfde gehuurde gebouw. Wegens gebrek aan ruimte en op verzoek van de eigenaars om het gebouw te verlaten daar het gerepareerd moest worden, verhuisde de bibliotheek naar de overkant van de straat, naar het voormalige gouvernements guesthouse. De jaren in dit hoognodige aan reparatie toezijnde gebouw tot 1983 waren niet bevorderlijk voor het "welzijn" van de boeken.

In mei 1980 bezocht dr. R.A. Römer voor de tiende maal St. Eustatius, als voorzitter van de Culturele Adviesraad met hem kwamen de heren dr. Veringa en de heer Thijs, respectievelijk als voorzitter Adviesraad Nederland en als Algemeen secretaris. De hoofdtaken van de Raad liggen voornamelijk op de Antillen.

Vanuit Nederland werd meegeholpen een culturele infrastructuur te verkrijgen. Dit houdt veelal het adviseren bij projecten in. Voorbeeld hiervan is het Community Centre op St. Eustatius. Aanvankelijk was het de bedoeling in hetzelfde gebouw een bibliotheek onder te brengen. Doch vanuit St. Eustatius zelf is een andere oplossing gevonden.

...het achttiende eeuwse gebouw ...r de bibliotheek van start ging in 1922 en waar zij tot 1980 gehuisvest was...

Beide bibliotheken besloten samen te gaan in een gebouw in het centrum van Oranjestad. De plannen werden uitgewerkt en het gouvernement zegde een stuk terrein toe "Madam's" aan de Fort Oranjestraat.

Begin juni 1980 werd de medefinancierings- overeenkomst voor de nieuwe bibliotheek ondertekend. Aanwezig waren de heren A. van Hesteren en F. van Wittmarschen van de V.N.O-.N.A. (Vertegenwoordiger van Nederland voor Ontwikkelingshulp aan de Nederlandse Antillen) en een aantal leden van S.S.W.W.O. (St. Eustatius Welfare and Development Work Organisation). Voor het gebouw van de bibliotheek werd een bedrag ad Naf. 597.000,-- door Nederland gefinancierd. De totale inbreng waarvoor de Centrale Regering garant stond bedroeg Naf. 89.550,-. St. Eustatius zelf kwam met het terrein "Madam's" waar ook een cistern opstond.

De eerste steenlegging vond plaats in oktober 1982 door de administrateur V. Connor. De bouw werd uitgevoerd door Woudenberg Antillen N.V.

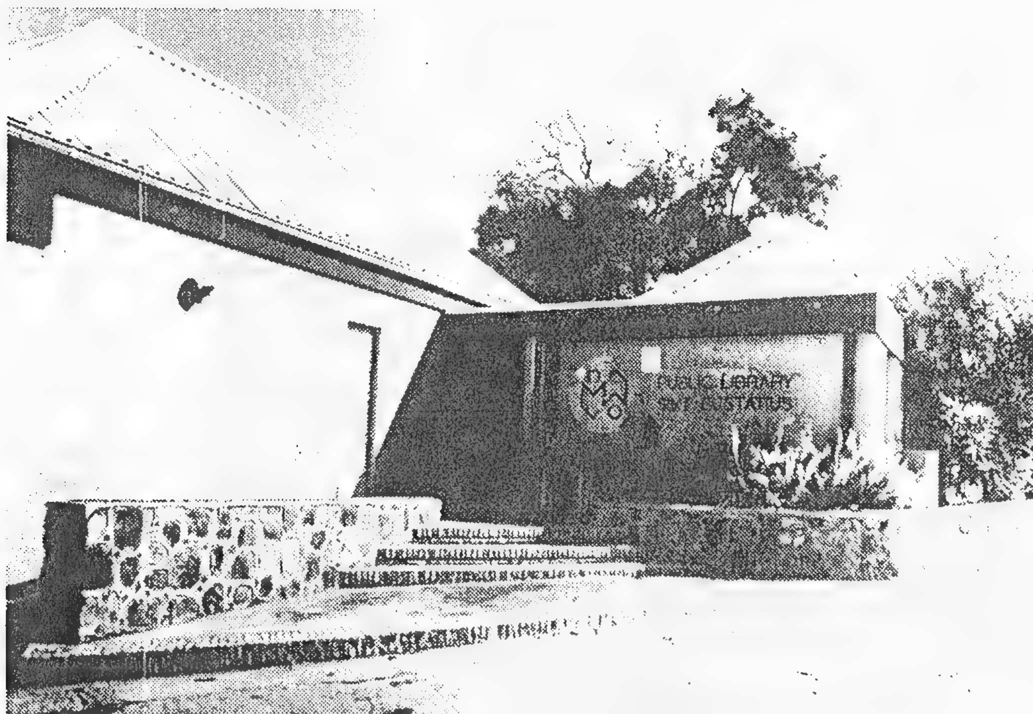
De officiële opening voor de twee samengevoegde bibliotheken was op 16 november 1983 de naam werd veranderd in: "Gertrude Judson Bicentennial Public Library". De stichting voor Culturele Samenwerking tussen Nederland en de Nederlandse Antillen heeft erg veel financiële steun gegeven aan de bibliotheek. Ook andere organisaties werken en helpen nog steeds mee de boekenplanken in deze nieuwe bibliotheek aan te vullen, zoals Stichting Zomerzegels, Prins Bernhardfonds etc.

Afgelopen jaar werd door het "Vivian Graham" fonds een televisie met videorecorder aan de bibliotheek geschonken met een veertig tal films. De bibliotheek neemt op St. Eustatius een steeds belangrijker plaats in, juist nu men ook het vervolg onderwijs aan het uitbreiden is.

Elk jaar wordt er een kinderboeken week gehouden dit jaar was dit vanaf maandag 24 november tot en met 28 november 1986. De scholen worden daar zoveel mogelijk bij betrokken en er worden tentoonstellingen gehouden en wedstrijden georganiseerd. Dit jaar werd de kinderboekenweek voor het eerst gefinancierd door de Landsloterij met een bijdrage van Naf. 2.500,-, zodat de gelden van de bibliotheek voor boeken beschikbaar kunnen blijven.

Op het ogenblik wordt de bibliotheek wekelijks bezocht door de schoolkinderen met hun onderwijzer en kunnen er ook films vertoond worden. Ook zijn er dias series met instructie op geluidsbandjes voor verschillende vakken, die door de leerkrachten op school gebruikt kunnen worden. Momenteel richt men zich op de middelbare scholier waarvoor speciaal met de medewerking van de leerkrachten boeken voor aangeschaft moeten worden.

Het culturele leven op St. Eustatius is met deze prachtige bibliotheek verrijkt en kan er gezegd worden dat nu, ruim drie jaar, na oplevering de bibliotheek volledig voldoet aan de behoeften en noden van de Statiaanse bevolking.

...Gertrude Judson Bicentennial Public Library...

Saba, an island well worth your while

Many Caribbean Islands Are Known For Their Beautiful Handwork, But Nowhere Has the Drawn-thread Industry Been More Vital to the Whole Life of an Island Than on The Tiny Dutch Island of Saba

SABA, Netherlands Antilles, is a five square-mile volcanic island that rises abruptly 2,855 feet above the Caribbean. There are no white sandy beaches, no cozy coves, sheer cliffs etched by steep ravines that end in minute pockets of black, volcanic sand, meet the surf. Saba lies 150 miles east of Puerto Rico, 28 miles south of St. Maarten, 17 miles northwest of St. Eustatius. Topographically, the island is the most unusual in the entire Caribbean. Even the name is unique among the Windward islands. Surrounded by St. Maarten, St. Kitts and St. Eustatius, Saba would seem to be, as one historian wrote, "a Pagan in the company of saints".

Just as the top of Saba's highest peak, Mt. Scenery, is often lost in the clouds, much of Saba's history is obscured by legend and mystery. Colonized in 1640 by Dutch Zeelanders from neighbouring St. Maarten, who were attracted by the bountiful fishing off the Saba Bank, the first settlement was destroyed by a landslide in 1651. The survivors remained on their island, demonstrating the determination and perseverance that has characterized Saban history. Despite the frequent and succesive conquests by the French and English, Sabans have remained simply Sabans since the final Dutch possession in 1816.

Before 1963, all visitors and goods came to Saba by sea, via either Fort Bay (near the original settlement) or Ladder Bay. Vessels had to be met by sturdy surf boats. After wrapping cargo and passengers in heavy tarpaulins, the Sabans would negotiate a landing, the object being to wait for a large wave, careen in on the crest, broach side-to on the shingle, and quickly unload before the next wave struck.

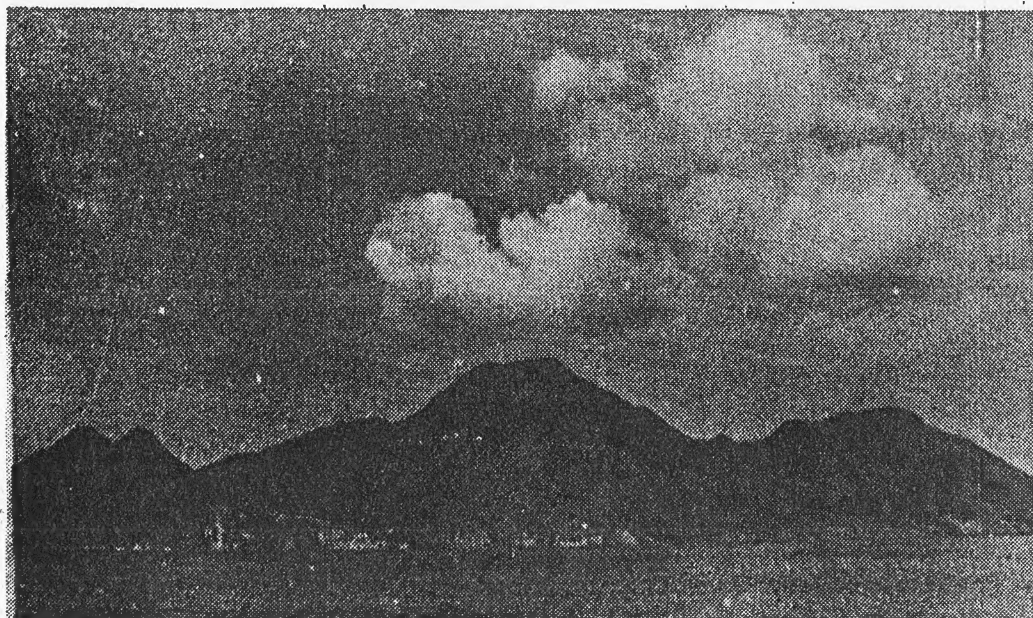
Ladder Bay is seldom used now, but part of the steep flight of steps — The Ladder — remains, winding up the cliff through tropical rain forest. They are a well worn testament to the heavely-laden Sabans who used them for years, carrying their worldly goods and less agile visitors up the original 524 steps to the top.

At the top of the ladder is The Bottom, a settlement originally thought to have been located in the crater of the island's mother volcano. The name derives from the Dutch ("bottle" - bowl) which describes the location, nestled between steeps hills leading to the other three settlements on the island and to the top of Mount Scenery. The Bottom is the capital and has always been the seat of government, the preferred residence for those who did not want to brave the cooler and windier regions on the island. With its clusters of one story white houses with brightly painted red roofs and shutters, it brings to mind villages of the British isles, as do the walled narrow roads which traverse the mountainsides.

All Saba is a mountainside, movement becomes a question of ascention of descension. The altitude and fresh breezes produce a mild, misty climate that produces such rich vegetation. There is natural"bush", but the imported flowers and plants from cooler climates make Saba appear more closely related to the English/Irish/Scottish countryside from which many present day Sabans' ancestors imigrated. There are no crowds, no resorts, no casinos. Sabans have always been protective of their island. Early Sabans repelled invaders by rolling boulders down upon them. Sabans still treasure the isolation of their "Unspoiled Queen", but are proud and eager to share its unique natural beauty with its visitors.

One of Saba's three guesthouses is situated in The Bottom, "Cranston's Antique Inn", six rooms each featuring antique four-poster beds, houseds, in an eighteenth century home. Also situated in The Bottom is the Saba Artisan Foundation.

From the Bottom one progresses eastward (and upward) across the island to the settlements of St John's and Windwardside, turning North through English Quarter to Hell's Gate, one then descends a

series of hairpin turns to arrive at the airport, on Flat Point. Windward Island Airways W.I.A. (S.T.O.L. Aircrafts) makes three daily flights to and from Saba.

The cottages on Saba are both intricate in design and practical; solid, sturdy, yet delicate. The earlier houses were built of wood, with gingerbread trim and immaculate pickes fences. In the small yards bordering the "streets" one finds an accumulation of cisterns for collecting rainwater as well as the occasional graves. Early on, the Saban adopted the Irish custom of burial on home ground.

Windwardside is the site of the two other guesthouses:

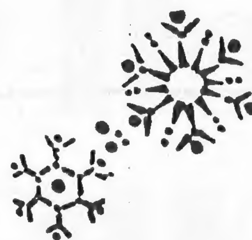
1. Captain's Quarters: Consists of several restored buildings, combining old world charm with modern comfort and conveniences. Ten spacious guestrooms (many with antique fourposter beds) with private bath and balcony; all have sweeping views of the surrounding sea, hills and valleys of mountainous greenery. The garden dining pavilion provides a perfect setting for a blend of European, American and Saban cuisine, simply but elegantly served. The victorian main building was built about 1900 by Captain Henry Hassell, a Saban sea Captain. This restored building serves as the hotel's office, sittingroom/library.

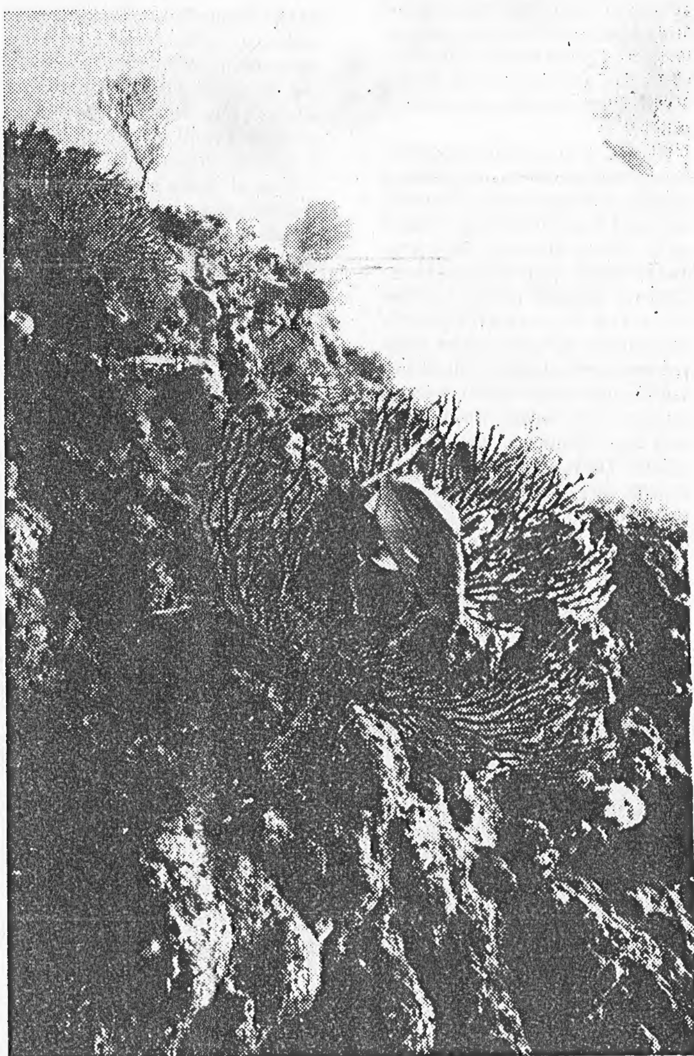
2. Scout's Place: Retired owner Scout Thirkield has turned his "Bed & Board, Cheep and Cheerful pride and joy" over to his longtime cook, Diana Medero. The five rooms are spotless, electrically decorated and usually occupied. Work has begun on ten additional rooms.

Hiking and mountain climbing are very popular, although sometimes strenuous. Climbing to the top of Mount Scenery (2,855 feet high) is a half day excursion. The rain forest and the views from the summit make it all worthwile. Saba has some of the best diving in the Caribbean, with excellent visibility, caves, submerged mountains, ledges, and reefs resplendent with every variety of tropical coral, sponges and fish. The waters are still new to scuba diving and the fish are easily hand fed. A minimum of 25 dive sites are close to shore with boat trips never longer than 20 minutes. Saba now boasts two well equipped dive shops offering single and double tank dives, full 5-day Scuba cerfitication courses, as well as snorkling trips and resort courses.

Saba Spice, a special, locally brewed rum liqueur, is a good inexpensive gift that is found everywhere, Saba lace, also called Spanish work is also well known, this can be purchased in the various gifts shops or in the homes of the ladies who make it. In Windwardside, The Island Craft Shop and Around the Bend have a good selection of local souvenirs. The Captain's Store, next to the bar at Captain's Quarters has some nice gifts items. T-Shirts and hand screened clothing and fabric designed by the Saba Artisan Foundation. The Foundations workrooms and main Boutique are in The Bottom. Here you'll find a fair selection of unusual cotton prints with colorful motifs. Shop hours are generally 8:00 a.m. - noon; 2:00 - 5:00 p.m. Credit cards are not accepted anywhere.

Edited by
MR. GLENN HOLM

De huizen van Saba

Het eerste wat de gemiddelde toerist op Saba opvalt is het weelderige groen en de wit met rode huizen, het geeft een sprookjesachtig effect, zoals al op het vliegveld te lezen valt: "Saba, the fairytale island". Over het algemeen kiezen de huidige bewoners nog voor de klassieke kleuren- combinatie, hier en daar valt echter een andere kleur te bespeuren.

De Sabaanse huizen stonden dit jaar in de belangstelling. Prof. dr ir C.L. Temminck Groll deed een onderzoek naar de overeenkomsten en verschillen tussen Sabaanse en Caribische huizen. Het schijnt dat alle traditionele Sabaanse huizen twee deuren hebben die van de middelste kamer naar de zijkamers leiden. De schuiframen zijn naar Engels model. Op het moment is er een onderzoeksproject "Documentation Saban Architecture" van bovengenoemde prof. Temminck Groll en een groep Antilliaanse studenten van de UNA o.l.v. ir F.H. Brugman. Het project wordt gefinancierd door Sticusa, de UNA en de overheid van Saba.

Ook in de "Saba Herald", een tweemaal per maand verschijnend lokaal krantje, stond onlangs een artikel van de hand van de gezaghebber W.C. Smith waarin hij onder andere pleit voor het handhaven van de bouwstijl, aangepast aan moderne tijden, en niet te vergeten de klassieke kleuren.

Men begint te beseffen dat deze kleuren niet alleen een punt van culturele waarde zijn, maar tevens van economisch belang, daar het een attractie voor de toeristen vormt, waarschijnlijk de enige sector die op korte termijn kan uitgroeien tot een belangrijke pijler van de Sabaanse economie, die thans voornamelijk op de overheid als werkgever steunt.

Sinds twee jaar biedt d[illegible] wn your own home foundation" onder leiding van Rolando Wilson voordelige leningen aan aspirant huizenbouwers aan. In vroeger tijden, zo voor de oorlog, ging het bouwen van een huis stukken moeizamer als tegenwoordig. Ideaal was het wanneer de jongeman zijn huis klaar had voordat hij trouwde. Rond zijn twintigste begon hij met de bouw. In die tijd, volgens mr Leonard Hassell, lagen de lonen wel een stuk lager, zo'n twee à drie gulden per dag. Meestal huurde men een timmerman en metselaar, de rest gebeurde met behulp van vrienden. Om te beginnen werden er één à twee kamers gebouwd, koken werd vaak buiten onder een afdakje van grote bladeren gedaan. Wanneer er dan meer geld was, werd er een 'cistern' oftewel waterbak gebouwd, tot die tijd moest men water aan anderen vragen. Uiteindelijk werd er dan een keuken en eventuele andere kamers aangebouwd. Zo duurde het wel een aantal jaren voor een huis

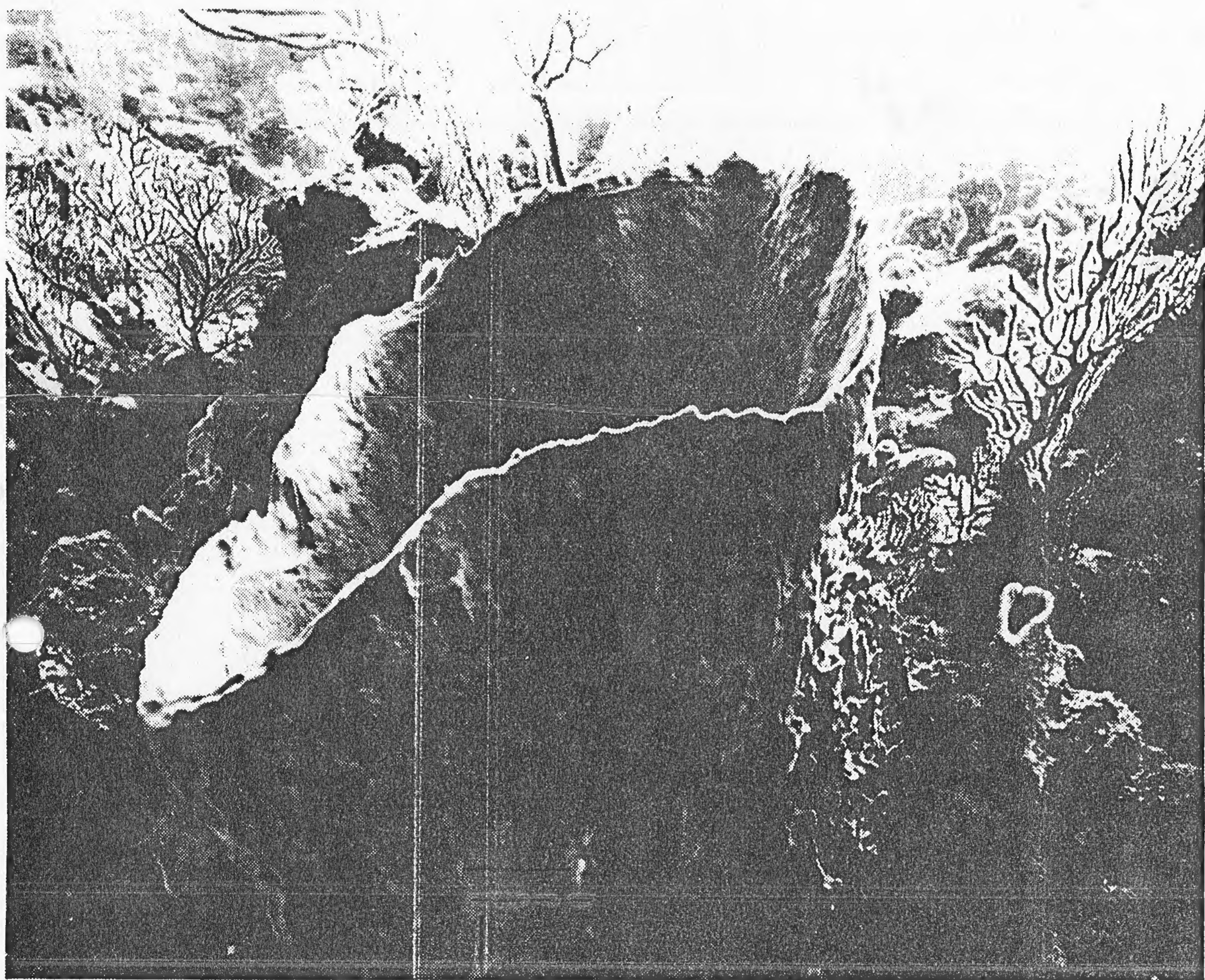

Photo: Joan Curtis Bourque

echt af was en soms bleef het uit een of twee kamers bestaan.

Het hout en andere bouwmaterialen werden voornamelijk van St Kitts betrokken. Lokaal werd wel hout gehakt voor onder andere de fundering. Wanneer hout van St Kitts kwam, was het nog een hele klus om het op de plaats van bestemmming te krijgen, vooral wanneer je in Hell's Gate woonde, helemaal aan de andere kant van het eiland. Van Ladder Bay werd het dan opgehaald met een vissersboot waarin zes man, twee om het roeien af te lossen als de anderen moe werden. Het hout werd dan op een vlot geladen dat door de vissersboot getrokken werd. De bestemming was Cove Bay waar een volgende krachtsinspanning te wachten stond, het omhoog brengen van het hout, een hele klim. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat men deze hele krachttoer het liefst op een heldere maan nacht volbracht, dat het overdag in de hete zon helemaal vermoeidend was.

De meubels werden meestal ook uit St Kitts of uit Curaçao gehaald, lokaal werden vooral tafels, stoelen, eenvoudige bedden en dergelijke gemaakt. Meubels van mahoniehout hadden de voorkeur, vooral voor prachtige hemelbedden, waarvan nog enkele exemplaren op het eiland zijn.

Het is logisch dat men na zoveel moeite om huis en haard te vergaren, ook trachtte alles in goede staat te houden. De Kersttijd was de periode om alles weer eens onder handen te nemen. Huizen werden geschilderd en van onder tot boven schoon gemaakt en de tuin werd onder handen genomen. Zo kon men met de feestdagen genieten van het Sabaanse huis in volle glorie.